

ENCYKLOPEDIA

TOP

WOJNY
ŚWIATOWEJ

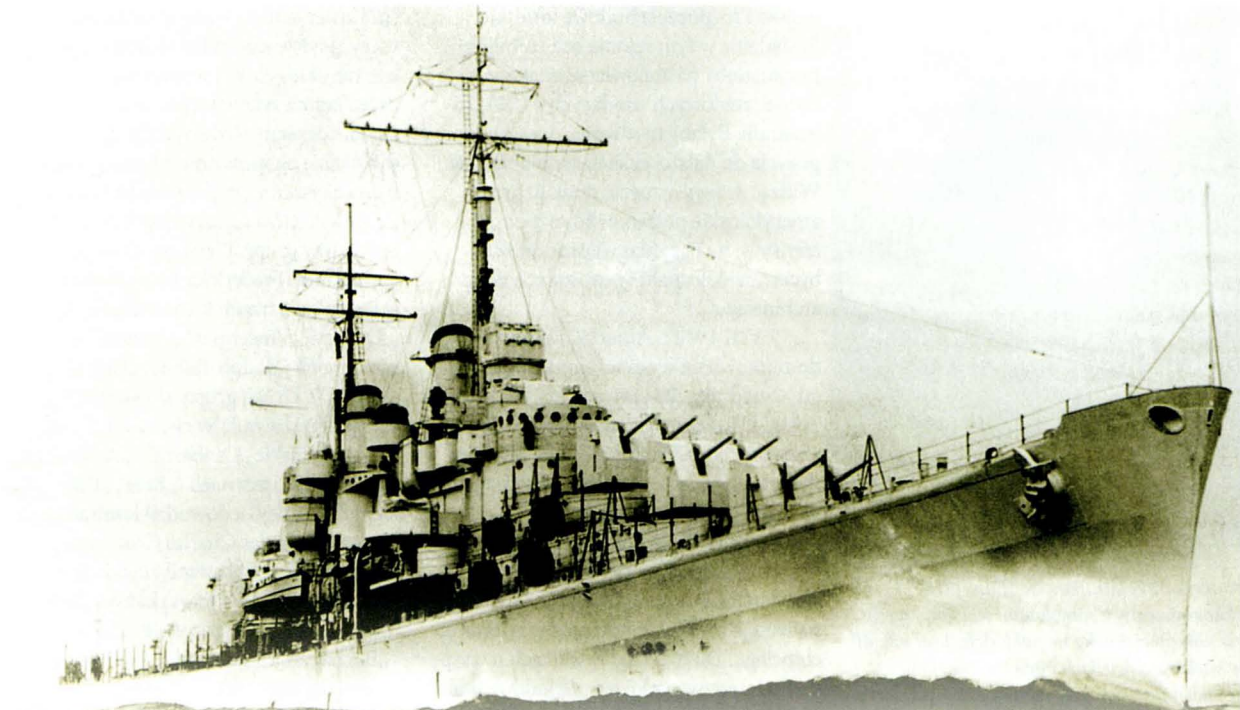

30

HISTORIA II WOJNY ŚWIATOWEJ	
GUADALCANAL	523-526
ALEUTY	527-532
MARIANY I FILIPINY	533-538
KONIEC WOJNY MORSKIEJ NA PACYFIKU	539-540
MILITARIA	
MARYNARKA WOJENNA - OKRĘTY 1939-1945	
KALENDARIUM	
NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA III 1943 R.	59-60

KONIEC WOJNY MORSKIEJ NA PACYFIKU

GUADALCANAL - ALEUTY

GUADALCANAL

Głównym przeciwnikiem Stanów Zjednoczonych w czasie II wojny światowej była Japonia. W działaniach zbrojnych przeciwko Niemcom i Włochom USA angażowały dużo mniejsze siły, do maja 1944 r. organizowały operacje wojskowe o mniejszych rozmiarach. Po bitwie pod Midway sytuacja zaczęła się zmieniać na ich korzyść.

Amerykanie na skutek porażek zostali wyparci przez Japończyków z olbrzymich obszarów Pacyfiku, jednak już w połowie 1943 r. zaczęli w coraz większym stopniu przejmować inicjatywę. Miała na to wpływ gospodarka USA, która w krótkim czasie rozpoczęła dostawy sprzętu wojskowego. Szczególnie potrzebne było wzmocnienie marynarki i lotnictwa, które w działaniach wojennych na Pacyfiku stanowiły podstawową siłę. Straty poniesione w pierwszym okresie wojny zostały szybko zniwelowane – w 1942 r. flota została zasilona przez 4 okręty liniowe, lotniskowiec, 9 krążowników oraz mniejsze jednostki. W tym czasie flota Japonii powiększyła się o 2 okręty liniowe, 5 lotniskowców i krążownik oraz również mniejsze jednostki. Do tego należy dodać, że sukcesywnie

wprowadzano jednostki wyremontowane – uszkodzone głównie w czasie ataku na Pearl Harbor. Jednak nie było to jeszcze do czego oczekiwała US Navy, gdyż na papierze ustępowała ona flocie japońskiej. Pod koniec 1942 r. USA dysponowały 19 okrętami liniowymi, 3 lotniskowcami i 39 krążownikami. Natomiast ich przeciwnik w tym samym czasie miał do dyspozycji 10 okrętów liniowych, 10 lotniskowców i 33 krążowniki. Sytuacja ta zaczęła się zmieniać już od początku 1943 r. W ciągu tego roku amerykańska marynarka wojenna otrzymała prosto ze stoczni 2 okręty liniowe, 15 lotniskowców, 24 lotniskowce eskortowe, 9 krążowników, 354 niszczyciele i ponad 200 okrętów podwodnych. Natomiast stocznie japońskie w tym samym okresie przekazały swojej flocie lotniskowiec, 2 lotniskowce eskortowe, 2 krążowniki, 11 niszczycieli i 58 okrętów podwodnych. Na koniec 1943 r. obie floty dysponowały siłami: USA – 21 okrętów liniowych, 18 lotniskowców i 48 krążowników, natomiast Japonia – 8 okrętów liniowych, 8 lotniskowców i 32 krążowniki. Ta statystyka pokazuje wyraźną przewagę US Navy. Część okrętów pływała we Flocie

Atlantyckiej, były to jednak dużo mniejsze siły niż te, które zasilily Flotę Pacyfiku.

Amerykanie w rejonie Oceanu Spokojnego zyskali przewagę nad Japończykami zarówno w okrętach, jak i w samolotach. Problem stanowiły dla nich silne wojska lądowe, rozmieszczone w licznych garnizonach na Pacyfiku, oraz duża armia w Mandżurii. Stany Zjednoczone w tym okresie organizowały swoją armię lądową i piechotę morską. Do miejsc koncentracji wojska, które znajdowały się w Australii i w bazach na Pacyfiku, należało dostarczyć z Ameryki olbrzymią ilość sprzętu wojskowego i zaopatrzenia. W połowie 1943 r. Amerykanie przystąpili do ofensywy na Pacyfiku, stosując tzw. metodę żabich skoków. Polegała ona na zdobywaniu pozycji japońskich na wyspach, które same w sobie nie miały znaczenia strategicznego, były jednak doskonałe do zakładania baz i lotnisk oraz przygotowywania ataków na kolejne wyspy, a w konsekwencji na japońskie wyspy macierzyste. W walkach na Pacyfiku nie uczestniczyły siły zbrojne Związku Radzieckiego, wojska tego kraju jedynie blokowały armię japońską w Mandżurii. Obecność obu

Amerykański lotniskowiec „Enterprise”, sfotografowany z samolotami stacjonującymi na nim dywizjonów na pokładzie, brał udział w większości wielkich bitew na Pacyfiku, w jakich uczestniczyły lotniskowce – od Midway do bitwy na Morzu Filipińskim. Brał też udział w bitwie, do jakiej doszło w pobliżu wschodnich Wysp Salomona 24 VIII 1942 r.

potężnych armii w tym rejonie była korzystna dla Stanów Zjednoczonych, gdyż uniemożliwiała wzmocnienie japońskich garnizonów na obszarze Pacyfiku lub tworzenie nowych. Zmusiłoby to Amerykanów do większego wysiłku zbrojnego oraz mogłoby wydłużyć prowadzenie działań wojennych. US Navy w walkach na Pacyfiku była wspomagana przez Wielką Brytanię z jej Flotą Dalekowschodnią oraz nieliczne okręty Australii, Holandii i Nowej Zelandii, w późniejszym okresie zaś dołączyły jednostki Francji.

Obszar zajęty przez Japonię miał być zdobywany z dwóch kierunków. Jeden to Obszar Pacyfiku, podzielony na części północną, środkową i południową, dowodzony przez adm. Chestera Williama Nimitza, a drugi – Obszar Południowo-Zachodniego Pacyfiku, którego dowódcą był gen. Douglas MacArthur. Obu dowódcom podlegały zarówno siły morskie, lotnicze, jak i lądowe.

DZIAŁANIA W REJONIE GUADALCANALU

Guadalcanal to wyspa należąca do archipelagu Wysp Salomona. Był ważny ze strategicznego punktu widzenia. W maju 1942 r. Japonia wysadziła na wyspie swoje

wojska i rozpoczęła budowę lotniska. Posiadanie w tym rejonie bazy lotniczej pozwalałoby na atakowanie szlaków zaopatrzeniowych wiodących z USA do Australii. Byłaby to również doskonała pozycja do dalszej ekspansji na południe. Widząc rozwój sytuacji, dowództwo amerykańskie postanowiło rozpocząć ofensywę na Pacyfiku właśnie od zdobycia Guadalcanalu i pozostałych wysp archipelagu.

7 VIII 1942 r. Amerykanie przystąpili do zajmowania wysp w rejonie archipelagu, wysadzając desanty na Guadalcanalu, Tulagi i Floridzie. Wylądowała tam 1. Dywizja Piechoty Morskiej. Był to pierwszy desant marynarki wojennej od 1898 r. Na bitwę o Guadalcanal złożyły się walki o utrzymanie przyczółka, a następnie o opanowanie całej wyspy oraz kilkadziesiąt starć morskich o różnej sile i natężeniu na wodach wokół wysp oraz w rejonie archipelagu. Duży udział w walkach o wyspę miało lotnictwo lądowe i pokładowe obu walczących stron. Zespołem okrętów mających desantować piechotę morską dowodził kontradm. Richmond Kelly Turner. Formację tę ubezpieczały okręty pod dowództwem wiceadm. Franka Jacka Fletchera, a całością dowodził wiceadm. Robert L. Ghormley. Marines już pierwszego dnia zdobyli nowo budowane lotnisko, które w krótkim czasie zostało przystosowane do działań lotniczych. W trakcie lądowania na Guadalcanalu amerykańskie B-17 Flying Fortress zbombardowały japońską bazę w Rabaulu, a mimo to samoloty japońskie już od początku nękały zarówno piechotę morską, jak i stojące na redzie transportowce z zaopatrzeniem. Japończycy wysłali słabo chroniony konwój z wojskiem i zaopatrzeniem dla walczącej wyspy, składający się z sześciu transportowców. W czasie rejsu amerykański okręt podwodny zatopił jeden transportowiec, a pozostałe zawróciły do bazy.

8 VIII doszło do jednej z największych bitew morskich tego okresu. Dowództwo japońskie wysłało swoje okręty, których celem było pokonanie i wyparcie USA z tego rejonu. Dowodzony przez wiceadm. Gunichi Mikawę zespół japoński, składający się z pięciu krążowników ciężkich („Chokai”, „Aoba”, „Furutaka”, „Kinugasa”, „Kako”) oraz dwóch lekkich („Tenryu”, „Yubari”) i niszczyciela („Yunagi”) odnalazł amerykańskie okręty znajdujące się w rejonie wyspy Savo. Ze-

spół amerykański – a w zasadzie sojusznicy, gdyż w jego skład wchodziły okręty australijskie – został w nocy zaatakowany przez Japończyków torpedami, a następnie ogniem artyleryjskim. Zнали oni dyslokację okrętów amerykańskich dzięki wcześniejszemu rozpoznaniu lotniczemu. Zespół okrętów sojusznicznych podzielony był na trzy grupy. Pierwsza, dowodzona przez kmr. Fredericka Loisa Riefkohla, składała się z trzech krążowników ciężkich („Quincy”, „Vincennes”, „Astoria”) i trzech niszczycieli („Ralph Talbot”, „Helm”, „Wilson”). Drugą grupą, składającą się z trzech krążowników ciężkich („Chicago”, australijskie „Canberra” i „Australia”) oraz trzech niszczycieli („Blue”, „Patterson”, „Bagley”), dowodził kontradm. Victor Alexander Charles Crutchley, a trzecią – dwa krążowniki lekkie (australijski „Hobart” i amerykański „San Juan”) oraz dwa niszczyciele („Monssen” i „Buchanan”) – kontradm. Norman Scott. W wyniku tego ataku zatopiono krążowniki ciężkie: amerykańskie „Quincy”, „Vincennes” i „Astoria” oraz australijski „Canberra”. Po stronie amerykańskiej został uszkodzony krążownik i niszczyciel, po stronie japońskiej zaś – dwa krążowniki. W drodze powrotnej do bazy amerykański okręt podwodny „S 44” zatopił krążownik „Kako”.

Działania Stanów Zjednoczonych w tym rejonie spowodowały, że Japonia postanowiła wzmocnić swoje siły na Guadalcanalu. Na wyspę zamierzano przewieźć 1500 żołnierzy i zaopatrzenie na pokładzie czterech transportowców. Ich eskortę miały stanowić cztery krążowniki ciężkie i jeden lekki oraz osiem niszczycieli. Do osłony zespołu zaopatrzeniowego wyznaczono trzy lotniskowce („Shokaku”, „Zuikaku”, „Ryujo”), trzy okręty liniowe („Mutsu”, „Hiei”, „Kirishima”), dziesięć krążowników i okręt-bazę wodnosamolotów („Chitose”) oraz 23 niszczyciele pod dowództwem wiceadm. Nobutake Kondo. Sprawnie działający wywiad amerykański uzyskał informację o planach japońskich i dowództwo US Navy postanowiło powiadomić działającą w tym rejonie flotę. Zespół amerykański składał się z trzech grup, z których dwie operowały w rejonie Wysp Salomona, trzecia zaś uzupełniała paliwo. Dwie grupy posiadały łącznie dwa lotniskowce („Saratoga” i „Enterprise”), okręt liniowy („North Carolina”), trzy ciężkie krążowniki i jeden lekki oraz

11 niszczycieli, natomiast grupa przyjmująca zaopatrzenie składała się z lotniskowca („Wasp”), dwóch krążowników ciężkich i jednego lekkiego oraz siedmiu niszczycieli. Ogólne dowództwo sprawował wiceadm. F.J. Fletcher. W bitwie, do której doszło 24 VIII, prym wiodło lotnictwo pokładowe obu stron, atakując prawie jednocześnie okręty przeciwnika. Po wstępnej wymianie ciosów zespół japoński rozpoczął odwrót w kierunku własnych baz. W tej fazie bitwy Amerykanie zatopili lotniskowiec „Ryujo”, Japończycy zaś uszkodzili „Enterprise”. Podczas odwrotu zespołu japońskiego lotnictwo zatopiło niszczyciel „Mutsuki”, uszkodzone zostały okręt-baza wodnosamolotów i krążownik lekki. Obie strony straciły w walkach ok. 150 samolotów, z czego 2/3 to maszyny japońskie. W tym starciu Amerykanie odnieśli sukces strategiczny – nie dopuścili do wzmocnienia garnizonu japońskiego na Guadalcanalu i dostarczenia obrońcom niezbędnego zaopatrzenia. Nie był to jednak koniec walk o wyspę.

Oprócz zwalczania żeglugi floty Stanów Zjednoczonych w tym rejonie japońskie okręty podwodne musiały prowadzić operację mającą na celu zaopatrywanie garnizonu oraz utrzymanie z nim stałej łączności. Jeden z tych okrętów – „I-19” – 15 IX zaatakował torpedami okręty amerykańskie. Jedną salwą uszkodził okręt liniowy „North

Oznaka amerykańskiej marynarki wojennej, noszona na czapkach oficerskich. Do maja 1941 r. orzeł miał głowę skierowaną w lewo, później była ona skierowana w prawo.

Carolina” (jedna torpeda) oraz lotniskowiec „Wasp” (trzy torpedy) i zatopił niszczyciel „O'Brien” (jedna torpeda). Z powodu odniesionych uszkodzeń okręt liniowy musiał zostać odesłany do remontu w stoczni, na lotniskowcu zaś w wyniku powstałego pożaru eksplodowało paliwo i bomby lotnicze. Wrak został zatopiony torpedami przez własne okręty. Szósta torpeda zmierzała w kierunku lotniskowca „Hornet”, ten jednak zdołał uniknąć trafienia. Japoński okręt podwodny osiągnął rzadko spotykany sukces w działaniach wojennych nie tylko II wojny światowej, nie miały udział w nim mieli jednak sami Amerykanie, którzy na niewielkim obszarze skoncentrowali dużą liczbę okrętów bez odpowiedniej osłony. Walki o Guadalcanal trwały, zarówno wokół wyspy, jak i na niej samej. Jednocześnie obie strony sukcesywnie wzmacniały swoje siły.

11 X doszło do kolejnej bitwy pomiędzy okrętami obu flot w rejonie przylądka Esperance na Guadalcanalu. W celu położenia kresu conocnym dostawom zaopatrzenia i posiłków japońskich na Guadalcanal, tzw. Tokio Express, Amery-

kanie utworzyli specjalny zespół, w skład którego wchodziły dwa krążowniki ciężkie („Salt Lake City” i „San Francisco”), dwa lekkie („Boise” i „Helena”) oraz pięć niszczycieli. Japończycy wysłali kolejne posiłki. Były one transportowane na pokładach dwóch transportowców wodnosamolotów i sześciu niszczycieli, osłanianych przez trzy krążowniki ciężkie i dwa niszczyciele. Dowodzący zespołem US Navy kontradm. N. Scott podjął decyzję o podjęciu walki nocą, chcąc wykorzystać posiadane radary, i Amerykanie pierwsi otworzyli ogień do okrętów japońskich. Zatopili japoński krążownik „Furutaka” i niszczyciel „Fubuki” oraz uszkodzili pozostałe okręty, sami zaś stracili niszczyciel „Duncan”, a uszkodzeniu uległy trzy krążowniki.

26 X doszło do kolejnego starcia obu flot w walkach o Guadalcanal.

Obie walczące strony sukcesywnie wzmacniały swoje siły. Japończycy osiągnęli liczbę 21 tys. żołnierzy, Amerykanie dostarczyli na wyspę pułk piechoty morskiej, 50 myśliwców, 24 bombowce B-17 oraz 24 okręty podwodne. Japońskie dowództwo zdecydowało się jednym uderzeniem zniszczyć lotnisko i amerykańskie pozycje na wyspie oraz operujące w tym rejonie siły morskie. W tym celu wysłano dwa zespoły okrętów. Jeden, którym dowodził wiceadm. Chuichi Nagumo, składał się z trzech lotniskowców („Shokaku”, „Zuikaku”, „Zuiho”), dwóch okrętów liniowych („Hiei”, „Kirishima”), czterech krążowników ciężkich („Kumano”, „Tone”, „Chikuma”, „Suzuya”) i jednego lekkiego („Nagara”) oraz 15 niszczycieli. Drugi, dowodzony przez wiceadm. Nobutake Kondo, składał się

USS „South Dakota” był prawdopodobnie najlepszym okrętem liniowym zbudowanym zgodnie z regulami traktatu waszyngtońskiego (ograniczającymi tonaż okrętów tej klasy do 35 tys. t). Łączył rozsądną prędkość z silnym uzbrojeniem i skutecznym opancerzeniem.

Amerykańskie plakaty propagandowe o wydzwiku antyjapońskim.

i 13 tys. żołnierzy. W celu osłony tego konwoju wydzielono zespół składający się z 2 okrętów liniowych, 3 krążowników ciężkich i 3 lekkich oraz 28 niszczycieli. Gdy wywiad amerykański dowiedział się o działaniach japońskich, wydzielono zespół okrętów podwodnym kontradm. R.K.

Turnera, by uniemożliwić okrętom przeciwnika wykonanie zadania. W skład zespołu amerykańskiego wchodziły: lotniskowiec, 2 okręty liniowe, 4 krążowniki ciężkie i 4 lekkie oraz 22 niszczyciele. Była to dość długa bitwa, trwała pięć dni. Japońska marynarka wojenna straciła w tym starciu okręty liniowe „Hiei” i „Kirishima”, krążownik ciężki „Kinugasa” oraz 4 niszczyciele i większość transportowców, a kilka okrętów miała uszkodzonych, Amerykanie natomiast zostali pozbawieni 2 krążowników lekkich i 7 niszczycieli. Również kilka ich okrętów zostało uszkodzonych. Ta bitwa była przełomowa w walce o Guadalcanal i w całym rejonie Wysp Salomona. Aktywność Japończyków osłabła. Żadna ze stron nie miała jednak tyle sił, aby jedną bitwą przechylić szalę zwycięstwa na swoją stronę.

Już 30 XI doszło do kolejnej bitwy w tym rejonie. 8 japońskich niszczycieli płynących z zaopatrzeniem na wyspę napotkało zespół przeciwnika składający się z 4 krążowników ciężkich i jednego lekkiego oraz 6 niszczycieli. Amerykanie, wykorzystując posiadane radary, zaatakowali pierwsi. Najpierw wystrzelili torpedy, a następnie otworzyli ogień artyleryjski. W odpowiedzi na atak okrętów USA Japończycy wystrzelili własne torpedy. W wyniku tego krótkiego starcia wszystkie amerykańskie krążowniki zostały uszkodzone, a „Northampton” ostatecznie zatonał. Japończycy zaś stracili niszczyciel. W dniach 29–30 I 1943 r. doszło do nalotu

japońskich samolotów na okręty USA znajdujące się w rejonie Guadalcanalu. 29 I uszkodziły one ciężki krążownik „Chicago”, a następnego dnia zatopiły go.

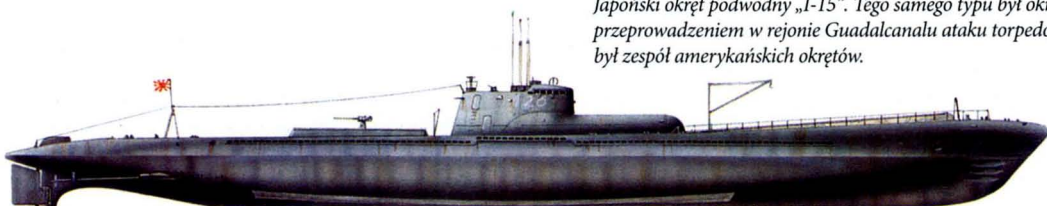
1 II 1943 r. na tyłach wojsk japońskich Amerykanie wysadzili silny desant piechoty morskiej, zmuszając przeciwnika do walki na dwa fronty. Wojska japońskie przez kilka dni stawały opór, lecz w konsekwencji musiały przystąpić do ewakuacji z Guadalcanalu. Niszczyciele kontradm. Tanaki ewakuowały ok. 10 tys. żołnierzy japońskich. 8 II 1943 r. wyspę całkowicie opanowały wojska amerykańskie.

21 II Amerykanie wysadzili desant i zajęli wyspę Russell. Było to poprzedzone dwoma tygodniami przygotowań, które okazały się zbędne, gdyż Japonia wcześniej wycofała swe wojska z wyspy.

Bilan walk o opanowanie Guadalcanalu był następujący: na wyspie poległo prawie 25 tys. żołnierzy japońskich i ok. 2600 amerykańskich marines. Japończycy stracili lotniskowiec, 2 okręty liniowe, 3 krążowniki ciężkie, krążownik lekki, 11 niszczycieli i 6 okrętów podwodnych, Amerykanie zaś, łącznie z Australijczykami, 2 lotniskowce, 6 krążowników ciężkich, 2 krążowniki lekkie oraz 14 niszczycieli. Poza tym obie strony zostały pozbawione wielu mniejszych jednostek i transportowców. Duże były też straty w lotnictwie, zarówno pokładowym, jak i lądowym, z tym że Japonia straciła kilka razy więcej samolotów niż Stany Zjednoczone.

Zdobycie Guadalcanalu i opanowanie Nowej Gwinei pozwoliło kontynuować operacje wojskowe w tym rejonie, mające na celu zdobycie dużej lotniczo-morskiej bazy japońskiej w Rabaulu. Prócz tego zaplanowano operację mającą doprowadzić do opanowania wysp Guam i Truk oraz umocnienia sił na Aleutach. Początek 1943 r. był okresem względnego spokoju. Obie strony starały się zgromadzić jak największe siły – Amerykanie do działań ofensywnych, Japończycy do obrony swych pozycji na Pacyfiku.

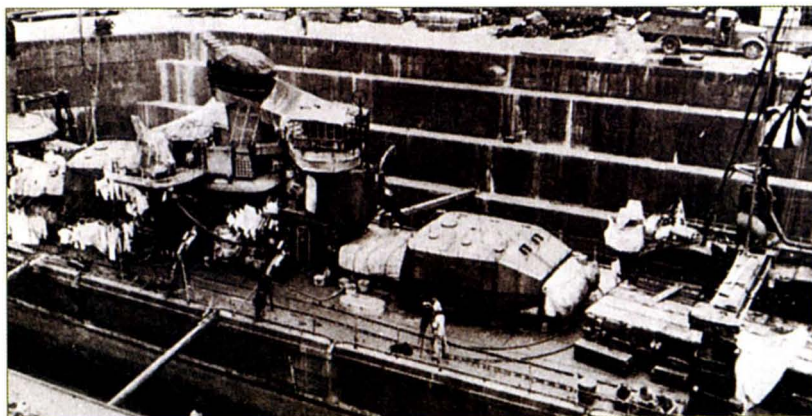
Japoński okręt podwodny „I-15”. Tego samego typu był okręt „I-19”, wstawiony przeprowadzeniem w rejonie Guadalcanalu ataku torpedowego, którego celem był zespół amerykańskich okrętów.

ALEUTY

Zajęcie wysp Kiska i Attu w archipelagu Aleutów nie dało Japończykom korzyści strategicznych. Amerykanie pod naciskiem opinii publicznej postanowili odbić zajęte przez wroga wyspy. Przygotowywali się do tego od początku 1943 r. Pozycje japońskie na obu wyspach były bombardowane z powietrza i ostrzeliwane przez okręty US Navy. Amerykanie wylądowali 12 I na niezajętej Amczitce. Japończycy przez 11 miesięcy przebywania na wyspach umocnili je – w maju 1943 r. na Attu znajdowało się 2630 żołnierzy japońskich, a na Kisce 5400. 11 V rozpoczął się desant na Attu. Wylądowało tam 10 tys. żołnierzy USA. Walki na wyspie były bardzo zacięte, o czym może świadczyć to, że poddało się jedynie 28 żołnierzy z japońskiego garnizonu. Duże straty obie strony ponosiły poza obszarem walk, a było to spowodowane klimatem arktycznym oraz niesprzyjającymi warunkami terenowymi. Do udziału w operacji zajęcia Aleutów prócz okrętów desantowych wyznaczono lotniskowiec eskortowy („Nassau”), 3 okręty liniowe („Pennsylvania”, „Idaho”, „Nevada”), 7 krążowników, 18 niszczycieli i 11 okrętów podwodnych oraz wiele mniejszych

Japoński niszczyciel „Shiranui” w doku portu Maizuru. Okręt jest naprawiany po trafieniu amerykańską torpedą, wystrzeloną z okrętu podwodnego w trakcie działań w rejonie Aleutów.

jednostek. Do 30 V Amerykanie przejęli pełną kontrolę nad Attu i rozpoczęli przygotowania do zajęcia wyspy Kiska. Należy zwrócić uwagę, że Attu, zdobyta jako pierwsza, jest położona dalej na zachód od kontynentu amerykańskiego niż Kiska. Zajmując ją, Amerykanie odizolowali garnizon japoński na Kisce od strefy opanowanej przez Japończyków. W lipcu i sierpniu amerykańskie okręty ostrzeliwały wyspę i dowództwo japońskie postanowiło ewakuować stamtąd swoich żołnierzy. Do tego celu

użyto okrętów podwodnych, jednak nie były one w stanie dokonać ewakuacji w szybkim tempie ze względu na brak miejsca. Poza tym poniosły one duże straty, gdyż na 13 biorących udział w tej operacji 2 zostały zatopione, 2 zaginęły, a 3 odniosły uszkodzenia od skalistego dna wokół Kiski. Japończycy postanowili pozostałych żołnierzy ewakuować okrętami nawodnymi. Dokonały tego 2 krążowniki i 6 niszczycieli. Korzystając z osłony mgły, niezauważone przez okręty amerykańskie patrolujące ten

akwen, ewakuowały pozostałych żołnierzy. Amerykańscy żołnierze lądujący na Kisce 15 VIII nie zastali tam wojsk japońskich. Dowództwo USA nie wiedziało, że ponad dwa tygodnie wcześniej ostatni żołnierze wroga opuścili wyspę.

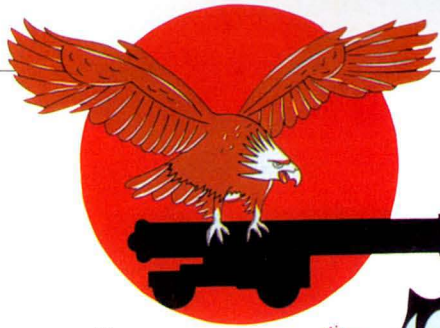
Zajęcie Wysp Aleuckich przez Amerykanów utwierdziło Japończyków w przekonaniu, że następnym etapem będzie desant na Kuryle, dlatego utrzymywano tam silny garnizon, liczący 41 tys. żołnierzy oraz ok. 500 samolotów. Straty obu stron w czasie kampanii na Aleutach były duże. Japończycy stracili 3 niszczyciele, 6 okrętów podwodnych oraz transportowce i mniejsze jednostki. Stracili też ponad 200 samolotów, z tej liczby część w wyniku awarii. W tym czasie Amerykanie zdobyli prawie nieuszkodzony samolot myśliwski Zero. Ubytki USA wyniosły zatopione 3 niszczyciele i okręt podwodny oraz ok. 600 samolotów, z tego jednak tylko ok. 100 w walce. Pozostałe straty w lotnictwie były wynikiem panującego klimatu polarnego oraz fatalnych warunków atmosferycznych. W operacji odbicia wysp Attu i Kiska uczestniczy-

Większość dużych okrętów amerykańskich miała mniej lub bardziej oficjalne godła. Na rysunku widoczne jest godło lotniskowca „Yorktown” – orzeł na armacie. Kot Feliks poniżej był godłem dywizjonu myśliwskiego, stacjonującego na okręcie.

ło w sumie ponad 300 tys. żołnierzy amerykańskich. W liczbie tej było wielu saperów oraz żołnierzy wojsk inżynierskich, którzy m.in. budowali liczącą 2320 km autostradę ALCAN, prowadzącą ze Stanów Zjednoczonych na Alaskę przez terytorium Kanady.

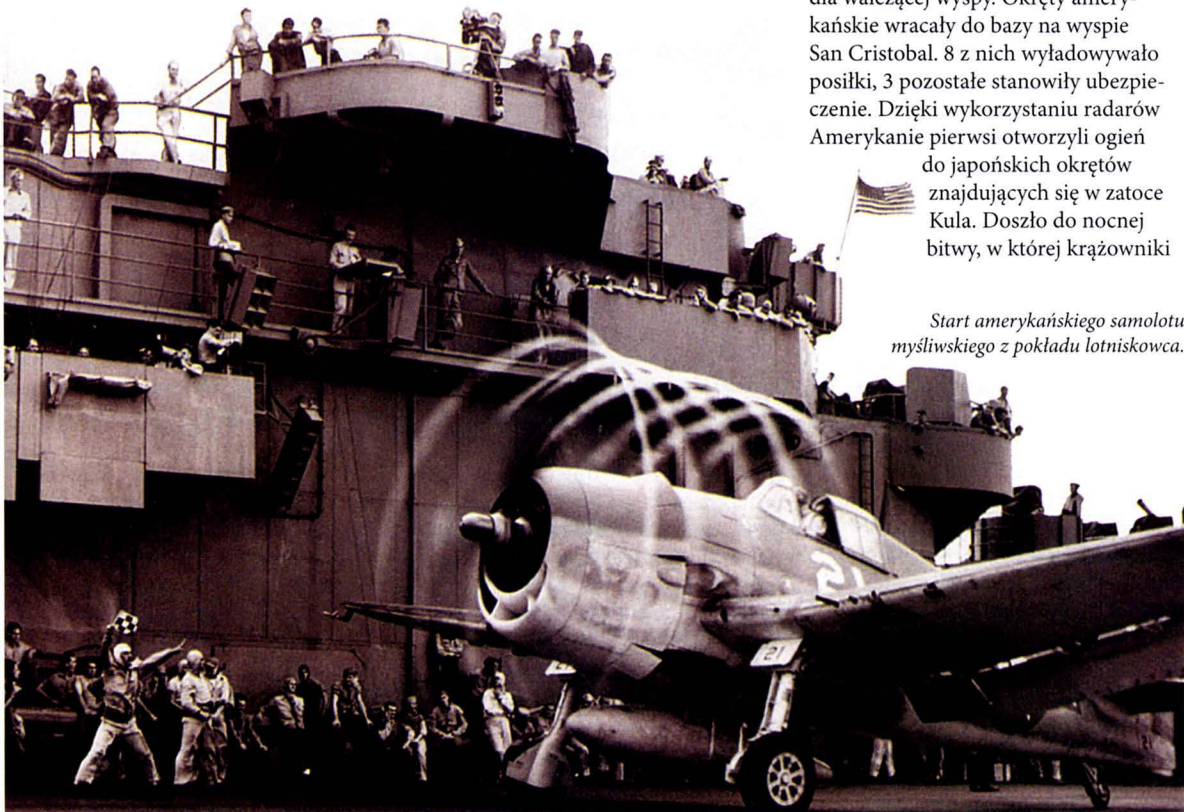
WYSPIY SALOMONA

Po opanowaniu Guadalcanalu Amerykanie przystąpili do zajmowania kolejnych wysp archipelagu. Rozpoczęto przygotowania do desantu na Nową Georgię. 30 VI piechota morską wylądowała na Rendovie, lecz ze względu na silny opór przeciwnika umocniono pozycję i sprowadzono ciężką artylerię. Była ona niezbędna do ostrzeliwania lotniska wroga, aby uniemożliwić japońskim samolotom używanie go podczas walk

o Nową Georgię. 2 VII na północnych wybrzeżach wyspy wylądowała piechota morską, która umocniła zdobyte przyczółki, a 5 VII desantowały się siły główne wysadzone z 8 niszczycieli eskortowanych przez kolejne 5 jednostek. Osłonę stanowiły 3 krążowniki lekkie („Honolulu”, „Helena”, „St. Louis”) i 4 niszczyciele, które miały również udzielić wsparcia ogniowego wojskom desantowym. Japońskie kutry torpedowe zatopiły niszczyciel „Strong”. Zespół krążowników dowodzony przez kontradm. Waldena L. Ainswortha stoczył w nocy z 5 na 6 VII bitwę z japońskimi niszczycielami dostarczającymi zaopatrzenie dla walczącej wyspy. Okręty amerykańskie wracały do bazy na wyspie San Cristobal. 8 z nich wylądowało posiłki, 3 pozostałe stanowiły ubezpieczenie. Dzięki wykorzystaniu radarów Amerykanie pierwsi otworzyli ogień do japońskich okrętów znajdujących się w zatoce Kula. Doszło do nocnej bitwy, w której krążowniki

Start amerykańskiego samolotu myśliwskiego z pokładu lotniskowca.

zatopily niszczyciel „Niizuki”. Załogi japońskich niszczycieli, dobrze wyszkolone w walkach nocnych, wystrzeliły torpedy i trafiły krążownik „Helena”, który zatonął. Silny ostrzał pozostałych okrętów zmusił japońskie niszczyciele do wycofania się w głąb zatoki. W czasie tej operacji „Nagatsuki” wszedł na brzeg i w ciągu dnia został zniszczony przez lotnictwo.

Walki o opanowanie wyspy trwały ponad miesiąc. Do następnego starcia doszło również nocą, z 12 na 13 VII. W jego wyniku zatopiony został japoński krążownik lekki „Jintsu” oraz amerykański niszczyciel „Gwin”, a uszkodzenia od japońskich torped odniosły amerykańskie krążowniki lekkie „St. Louis” i „Honolulu” oraz nowozelandzki krążownik lekki „Leander”. Poza wymienionymi okrętami w obu zespołach było jeszcze po 9 niszczycieli. 5 VIII Amerykanie po miesięcznych walkach zdobyli bazę Munda na Nowej Georgii. Opanowawszy wyspę, przystąpili od razu do budowy lotniska.

W nocy z 6 na 7 VIII nastąpiło kolejne starcie wrogich zespołów. Zespół okrętów US Navy, dowodzony przez kmdr. Fredericka Moosbruggera, liczył 6 niszczycieli. Jego przeciwnikiem był zespół 4 japońskich niszczycieli usiłujących dostarczyć posiłki na wyspę Kolombangara. Okręty amerykańskie zaatakowały najpierw torpedami, a po trafieniu niszczycieli „Hagakaze”, „Arashi” i „Kawakaze” otworzono do nich ogień artyleryjski. W wyniku tego ataku wszystkie trzy zostały zatopione.

15 VIII, po opanowaniu Nowej Georgii, Amerykanie i Australijczycy dokonali desantu na wyspie Vella Lavella. Dowództwo wojsk japońskich spodziewało się w pierwszej kolejności uderzenia na Kolombangarę, sprzymierzeni postanowili jednak ją ominąć, ponieważ

Japoński lekki krążownik „Sendai” zatopiony w nocy z 2 na 3 XI 1943 r. przez amerykańskie krążowniki podczas bitwy koło Zatoki Cesarzowej Augusty.

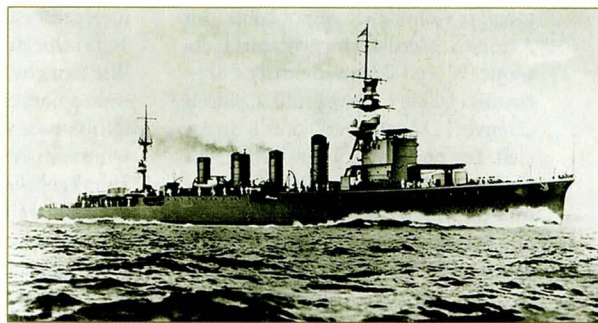
była dobrze umocniona i obsadzona silnym garnizonem. Pomimo blokowania przez okręty amerykańskie wszelkich podejmowanych przez Japończyków prób dostarczania posiłków na wyspy Vella Lavella i Kolombangara niektóre okazywały się skuteczne. Przy tej okazji dochodziło do potyczek między okrętami obu stron. Amerykanie przed desantem na Kolombangarę zajęli wyspę Arundel, na której zainstalowano ciężką artylerię. Stamtąd ostrzeliwano umocnienia na Kolombangarze oraz japońskie okręty dostarczające posiłki

i zaopatrzenie. W konsekwencji wyspa straciła znaczenie militarne i po krótkim okresie walk została porzucona przez Japończyków. Na początku października rozpoczęli oni również ewakuację z zajmowanej jeszcze Velli Lavelli. Podczas niej doszło do kolejnej bitwy (w nocy z 6 na 7 X) pomiędzy 9 niszczycielami japońskimi, które eskortowały jednostki ewakuujące żołnierzy, a 6 niszczycielami floty USA. W wyniku tego starcia zatopione zostały japoński niszczyciel „Yugumo” i amerykański „Chevalier”, a 2 inne niszczyciele amerykańskie uszkodzono.

BOUGAINVILLE

Oddziały wycofywane z Kolombangary, Velli Lavelli, a także z Santa Isabel Japończycy przerzucili na największą wyspę archipelagu Wysp Salomona, Bougainville, oraz mniej-

Japoński marynarz w mundurze służbowym. Na lewym ramieniu oznaka specjalności – muzyk 3. klasy.

sze wyspy Buka i Shortland. Ostatnie japońskie oddziały opuściły je 6 X. Bougainville miała znaczenie strategiczne dla obu stron. Powodem były lotniska – samoloty z nich startujące osiągały dużą japońską bazę Rabaul. Posiadając wyspę, można było bronić dostępu do tej bazy lub ułatwić jej zniszczenie.

Przed atakiem na Bougainville wojska nowozelandzkie 27 X dokonały desantu na wyspę Mono. Po jej opanowaniu zostało zbudowane lotnisko, a startujące stamtąd samoloty miały wesprzeć walki piechoty morskiej. Wraz z Bougainville zamierzano zdobyć również wyspę Buka, obie dobrze ufortyfikowane i obsadzone liczną załogą. W celu odwrócenia uwagi dowództwa japońskiego od rzeczywistego kierunku ataku zaplanowano uderzenie pozorujące. Nieduży oddział amerykańskiej piechoty morskiej wylądował 27 X na wyspie Choiseul, atakując wojska japońskie z kilku stron. Sprawiało to wrażenie, że na wyspie wylądowały silne oddziały, a Japończycy uwierzyli, że jest to główny kierunek uderzenia. Oddziały te zostały ewakuowane 4 XI.

Natomiast sama wyspa Bougainville od sierpnia była bombardowana z powietrza i morza. Szczególnie intensywnie niszczone pięć znajdujących się tam lotnisk japońskich. 1 XI żołnierze 3. Dywizji Piechoty Morskiej wylądowali na południowo-zachodnim wybrzeżu wyspy. W pierwszym rzucie było ich 14 tys., a w ciągu następnych siedmiu dni ich liczba wzrosła do 33 tys.

2 XI doszło do starcia na wodach w rejonie lądowania. Zespołowi japońskiemu dowodzonemu przez kontradm. Sentaro Omorigo, składającemu się z 2 krążowników ciężkich („Myoko”, „Haguro”), 2 lekkich („Sendai”, „Agano”) oraz 6 niszczycieli, Amerykanie

możli przeciwstawić zespół kontradm. Aarona S. Merilla, który osłaniał lądowanie. W jego skład wchodziły 4 krążowniki lekkie („Cleveland”, „Columbia”, „Denver”, „Montpelier”) oraz 8 niszczycieli. Ten pojedynek wygrali Amerykanie – zatopili krążownik lekki „Sendai” oraz niszczyciel „Hatsukaze”.

Przez cały czas nacierające wojska były wspierane przez samoloty z lotniskowców „Saratoga” i „Princeton” z zespołu dowodzonego przez kontradm. Fredericka C. Shermana oraz artylerię okrętową wspomnianych krążowników. Japończycy, chcąc przeciwdziałać desantowi i zniszczyć go, zwiększyli swoje siły morskie w Rabaulu o 8 krążowników i 4 niszczyciele. Wobec tego zagrożenia samoloty z obu wymienionych lotniskowców dokonały nalotu na bazę japońską. Uszkodziły 5 krążowników, które zostały wycofane z linii. 11 XI nalotu na Rabaul dokonało lotnictwo pokładowe lotniskowców „Bunker Hill”, „Essex” i „Independence” z zespołu dowodzonego przez kontradm. Alfreda E. Montgomery’ego. W wyniku tego uderzenia uszkodzono 2 krążowniki oraz 5 niszczycieli, z których jeden został zatopiony. Oprócz tego zniszczeniu

uległa infrastruktura bazy. Tego samego dnia japońskie lotnictwo zaatakowało amerykańskie lotniskowce zespołu kontradm. Montgomery’ego. Nie uzyskało trafień, straciło natomiast 60 ze 120 samolotów biorących udział w starciu.

25 XI doszło do kolejnego pojedynku na wodach pomiędzy Bougainville a Nową Irlandią. W starciu tym uczestniczyło po pięć niszczycieli z każdej ze stron. Bitwę wygrali Amerykanie. Zatopili japońskie niszczyciele „Onami”, „Makinami” i „Yugiri”. W zwycięstwie tym pomógł im ponownie radar.

WSPY GILBERTA

Japonia opanowała kilka wysp należących do tego archipelagu w styczniu 1942 r. Przygotowania Amerykanów do zajęcia Wysp Gilberta trwały już od 1942 r. 2 X tego roku amerykańska piechota morska zajęła wyspę Funafuti na wschód od Wysp Gilberta, a następnie opanowano wyspy Howland i Baker, jeszcze bardziej zbliżając się do celu. Na wszystkich zdobytych wyspach budowano lotniska zdolne do obsługi dużych czterosilnikowych bombowców.

Do inwazji na ten archipelag wyznaczono flotę pod dowództwem wiceadm. Raymonda Ames Spruance’a, którą podzielono na dwa zespoły. Zespół desantowy pod dowództwem kontradm. R.K. Turnera składał się z 8 lotniskowców eskortowych, 7 okrętów liniowych, 8 krążowników, 30 transportowców oraz licznych mniejszych jednostek. Zespół osłony, dowodzony przez kontradm. Charlesa A. Pownalla, składał się z 11 lotniskowców, 6 okrętów liniowych, 6 krążowników i 21 niszczycieli. 19 XI Amerykanie przystąpili do zdobywania wysp. Japończycy walczyli zaciekle, np. wyspy Makin broniło ok. 800 żołnierzy, w tym 500 zmobilizowanych robotników. Amerykanie przeciwstawili im ponad 6 tys. żołnierzy, a wyspę zajęli dopiero po pięciu dniach. Podobnie było z opanowaniem atolu Tarawa, który zdobyli dopiero 24 XI przy dużych stratach. Japończycy nie zaatakowali floty

Materiałowa, okrągła naszywka mundurowa japońskiego lotnictwa. Oznakę tego koloru noszono na mundurach granatowych, na białych kolor oznaki był biały.

amerykańskiej na morzu za pomocą okrętów nawodnych, nękały ją jedyne samoloty i okręty podwodne. Samoloty uszkodziły lotniskowiec „Independence”, a okręt podwodny „I-175” trafił lotniskowiec eskortowy „Liscome Bay”, który zatonął po dodatkowych eksplozjach paliwa i amunicji.

Walki o opanowanie atolu Tarawa były bardzo ciężkie, szczególnie wyspa Betio została silnie ufortyfikowana. Można powiedzieć, że stanowiła ona jedną wielką twierdzę. Istniały tam betonowe schrony i bunkry, w których grubość ścian dochodziła miejscami do 3 m, ustawione były liczne działa różnych kalibrów (do 203 mm włącznie) i o różnym przeznaczeniu. W centrum wyspy znajdowało się wybudowane przez Japończyków lotnisko z samolotami myśliwskimi i bombowymi. Załogę japońską na wyspie stanowiło ok. 5 tys. żołnierzy. Amerykanie przystąpili do szturm, nie zdając sobie sprawy z tego, jak silne umocnienia istnieją na Betio.

Zdobycie atolu Tarawa okupione zostało dużymi stratami. Jeszcze po ogłoszeniu opanowania wyspy z ukryć wychodzili pozostali przy życiu Japończycy i atakowali Amerykanów w akcjach samobójczych. Jednak dowództwo USA wyciągnęło wnioski z tego szturm. W przyszłości postanowiono omijać silnie umocnione wyspy archipelagów i zajmować te słabsze, a po wybudowaniu tam lotnisk bombardować pozycje wroga aż do osłabienia obron.

Jednym z ostatnich rajdów lotniskowców był atak zespołu amerykańskich okrętów dowodzonych przez kontradm. C.A. Pownalla na japońskie garnizony na wyspach Bonin i Marcus. Trzon zespołu stanowiły lotniskowce „Essex”, „Yorktown” i „Independence”. Samoloty z nich zbombardowały japońskie umocnienia na obu wyspach: 31 VII i 2 IX Bonin, a 1 IX Marcus.

Lotnik japońskiego lotnictwa morskiego, na kombinie nosi kamizelkę ratunkową.

5 X samoloty z „Essex” i „Bunker Hill” zaatakowały japońskie pozycje na wyspie Wake. Atak ponowiono 6 X. Ze-
społem dowodził kontradm. A.E. Mont-
gomery.

NOWA BRYTANIA

Przygotowania do opanowania Nowej
Brytanii poprzedził 25 XI atak na japoń-
ską bazę Kavieng na Nowej Irlandii. Na-

lotu dokonały samoloty z lotniskowców
„Bunker Hill” i „Monterey”, jednakże
nie osiągnęły one założonego celu.
Miały zneutralizować bazującą tam flotę
japońską. Nie wykonały zadania, gdyż
w porcie nie było większych okrętów.

15 XII amerykańskie wojska desan-
towe wylądowały na sąsiadującej z Nową
Brytanią wyspie Arawe, którą opanowa-
ły po sześciodniowych walkach. 26 XII

wylądowały na Nowej Brytanii. Wspar-
cia ogniowego walczącym żołnierzom
udzieliły australijskie krążowniki ciężkie
„Australia” i „Shropshire”, amerykań-
skie krążowniki lekkie „Nashville”
i „Phoenix” oraz niszczyciele. Już od
19 XII miejsca desantowania oraz
lotniska i umocnienia japońskie były
bombardowane przez samoloty. Ame-
rykańskie okręty zostały zaatakowane

OKRĘTY PODWODNE TYPU „GATO”

Okręty podwodne typu „Gato” oraz ulepszone „Balao” i „Tench” wywodziły się i były
rozwinieciem jednostek budowanych w Stanach Zjednoczonych przed wojną. Produ-
kowane były w dużych ilościach, typu „Gato” powstało 77, typu „Balao” – 119, a typu „Tench”
– 33. Zamówionych było 413 jednostek. Pierwszy okręt „Gato” SS-212 wszedł do służby 31
XII 1941 r. Jednostki tych typów posiadały zblizoną charakterystykę:

- wyporność: 1526–1570 t (na powierzchni)/2410–2428 t (w zanurzeniu);
- wymiary: 95 x 8,3 x 4,65 m;
- uzbrojenie: 1–2 armaty 76 lub 102 lub 127 mm, 1–2 armaty 40 mm, 1–3 armat
20 mm, 10 wyrzutni torped 533 mm, zapas torped – 24 (28 na „Tench”), okręty mogły
też stawiać miny, których na pokład mogły zabrać do 40 sztuk zamiast torped;
- moc maszyn silników spalinowych wynosiła 5400 KM, a elektrycznych
2700–2740 KM;
- prędkość nawodna 20 węzłów, podwodna 9 węzłów;
- zasięg pływania nawodny – 12 000 Mm przy prędkości 10 węzłów („Tench”
14 000 Mm przy prędkości 10 węzłów), pod wodą mogły pływać przez 48 godzin
z prędkością 2 węzłów;
- autonomiczność wynosiła 75 dni;
- maksymalne zanurzenie 95 m (tylko „Gato”), pozostałe 125 m;
- załoga 60–81 ludzi.

Były to dobrze zaprojektowane okręty i w czasie wojny intensywnie eksploatowane, niektóre z nich osiągnęły sukcesy w zwalczaniu żeglugi
i floty japońskiej. Nie były to jednak akcje tak spektakularne jak w przypadku okrętów nawodnych. W toku działań wojennych zatopiono 29 okrę-
tów podwodnych tych typów. Zewnętrznie były identyczne, różnice dotyczyły zmian wprowadzonych wewnątrz oraz jakości użytych do budowy
materiałów. I tak w stosunku do podstawowego typu „Gato” w typie „Balao” zastosowano stal wyższej jakości. Pozwoliło to w połączeniu ze
zwiększeniem grubości blach poszycia kadłuba sztywnego na zwiększenie maksymalnego zanurzenia do 125 m. Typ „Tench” różnił się z kolei od
pozostałych innym rozmieszczeniem zbiorników balastowych oraz zmianami technologicznymi pozwalającymi na uzyskanie większej szybkości
podwodnej. Ich solidna konstrukcja stwarzała możliwość modernizacji. W jej ramach przebudowano w wersji torpedowej ponad 100 jednostek
i używano ich w służbie czynnej. Zmieniły one sylwetki – otrzymały inne kształty kadłuba oraz kiosku, zdjęto uzbrojenie artyleryjskie. Moderniza-
cji poddano też systemy elektroniczne i radarowe oraz maszynownię. W ramach jednego programu modernizowano okręty różnych typów tak,
że zatraciły się różnice między nimi (choć i tak minimalne – przynależność do konkretnego typu można było ustalać po numerze taktycz-
nym). Inne okręty przebudowywano i przystosowywano do rozmaitych zadań. Służyły one jako okręty pomocnicze, doświadczalne, szkolne,
zaopatrzeniowe i transportowe. Jednak chyba najciekawsza była przebudowa 10 jednostek na okręty dozorowe radiolokacyjnego z dużym radarem,
2 przebudowano na zbiornikowce, a 4 na okręty raketowe dla pocisków Regulus. Niewielką liczbę jednostek zużytych złomowano. Kilkadziesiąt
okrętów przekazano flotom innych państw, a kilkanaście zostało zachowanych jako okręty-muzea w USA. Marynarka wojenna Stanów Zjedno-
czonych wycofywała konwencjonalne okręty podwodne na przełomie lat 60. i 70. Nieliczne w innych flotach pływały do lat 90.

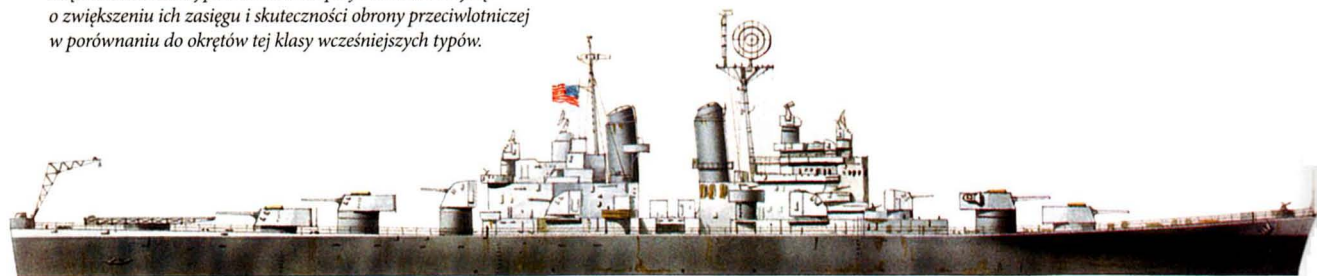
*Okręt podwodny klasy „Gato” w końcu 1942 r. W tym okresie przemysł Stanów Zjednoczonych produkował miesięcznie trzy
takie jednostki. W porównaniu z okrętami budowanymi wcześniej zmniejszono nadbudówkę i powiększono uzbrojenie arty-
leryjskie – było to podyktowane doświadczeniami z pierwszych miesięcy wojny.*

*Oficer wachtowy amerykańskiego okrętu
podwodnego sprawdza sytuację na powierzch-
ni. Największym problemem dla dowód-
ców amerykańskich okrętów podwodnych
w początkowym okresie wojny były wadliwe
torpedy – spora część nie detonowała wskutek
wadliwej konstrukcji zapalników.*

Krążowniki lekkie typu Cleveland zaprojektowano z myślą o zwiększeniu ich zasięgu i skuteczności obrony przeciwlotniczej w porównaniu do okrętów tej klasy wcześniejszych typów.

przez maszyny japońskie, które zatopiły niszczyciel „Brownson”. Japończycy stawili bardzo silny opór i dopiero po czterech dniach amerykańscy marines ułomnili się na zajętych przyczółkach i mogli przygotować się do uderzenia w kierunku Rabaulu.

1 i 4 I 1944 r. wykonano kolejne naloty na bazę Kavieng, jednak nie odniesiono znacznych sukcesów, zniszczono jedynie obiekty lądowe bazy. 20 III amerykańskie okręty zaatakowały ponownie – okręty liniowe „New Mexico” i „West Virginia” ostrzelały Kavieng z dział okrętowych.

WYSPY MARSHALLA

Do operacji zajęcia Wysp Marshalla przystąpiono już w grudniu 1943 r. Pozycje i umocnienia japońskie bombardowane były przez lotnictwo startujące zarówno z baz lądowych, jak i z lotniskowców. W akcji tej uczestniczyły lotniskowce 5. Floty dowodzone przez wiceadm. Spruance’a, a liczyła ona w tym okresie ok. 300 jednostek różnych klas. Japończycy ufortyfikowali wyspy Wotje, Maloelap, Mili oraz atole Kwajalein i Eniwetok. 31 I 1944 r. Amerykanie rozpoczęli zdobywanie obu atoli w archipelagu Wysp Marshalla. Na wyspach miało lądować 54 tys. żołnierzy amerykańskich. Przeciwnik posiadał ok. 15 100 żołnierzy, z których do niewoli dostało

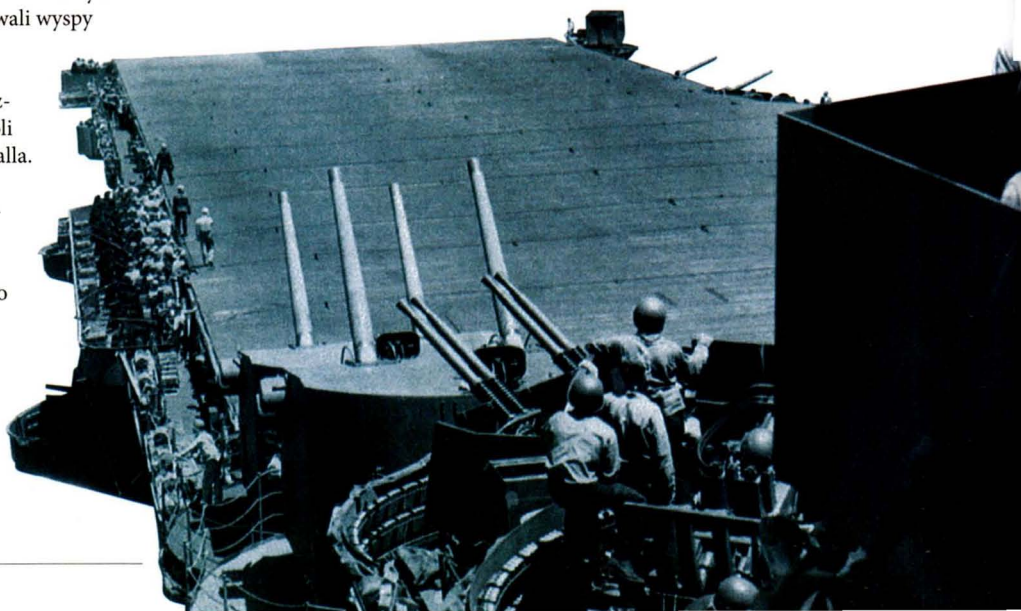
się ok. 450 – pozostali zginęli. Wojska USA straciły ok. 570 żołnierzy zabitych i ok. 1600 rannych. Po zajęciu atoli Kwajalein i Eniwetok na początku lutego Amerykanie pozostałe wyspy pominęli. Ich załogi zostały odizolowane od własnych baz oraz były nękaną atakami lotniczymi.

W miarę jak stabilizowała się sytuacja w rejonie Wysp Marshalla, część okrętów udała się w kierunku wyspy Truk. Flota USA złożona z 9 lotniskowców, 6 pancerników, 6 krążowników ciężkich i 4 lekkich oraz 28 niszczycieli miała na celu zniszczenie pozycji japońskich, a w szczególności lotnictwa bazującego na wyspie. 17 II 1944 r. samoloty z lotniskowców zbombardowały japońskie pozycje. Akcja ta zaskoczyła przeciwnika. Samoloty pokładowe i okręty zatopiły krążowniki lekkie „Katori” i „Naka”, niszczyciele „Maika-

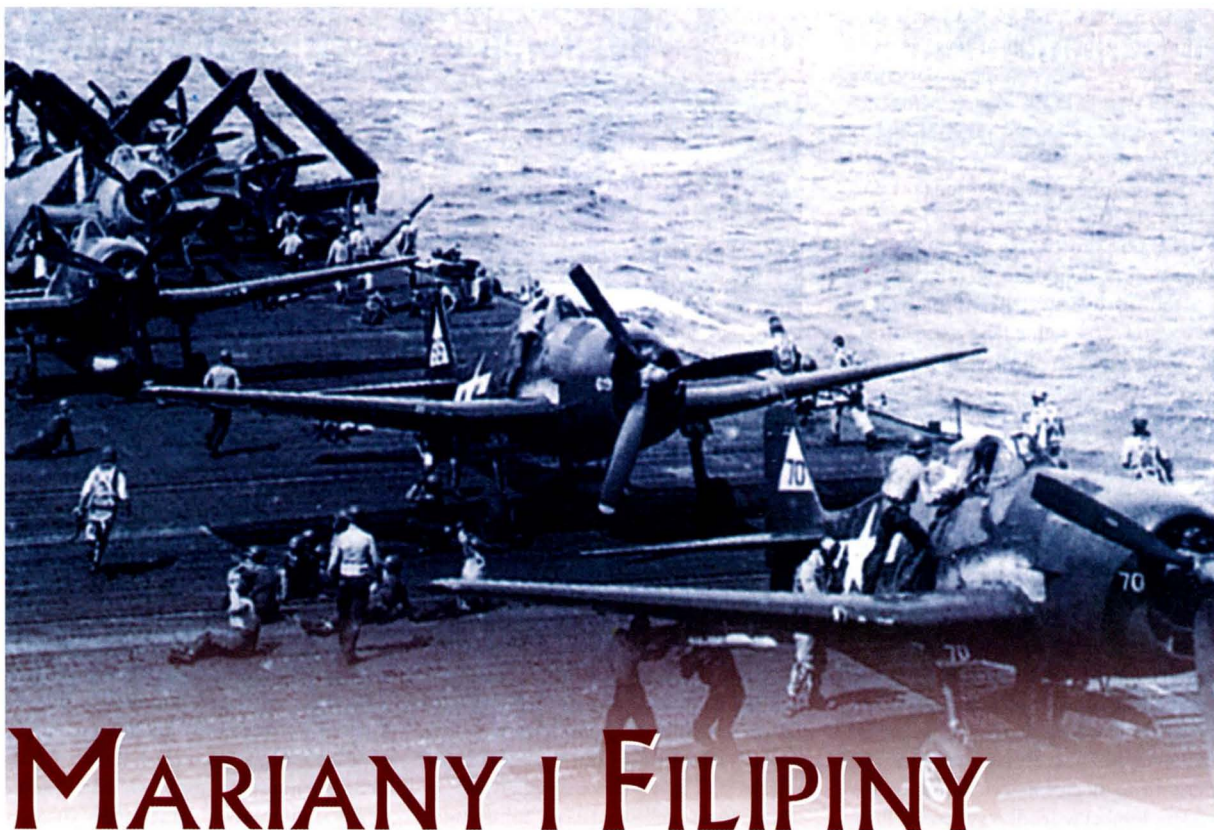
ze”, „Tachikaze”, „Fumizuki” i „Oite” oraz ok. 30 transportowców. Japończycy z kolei w ataku na flotę amerykańską uszkodzili lotniskowiec „Intrepid”. Po tej akcji Japonia nie wykorzystywała wyspy jako bazy dla swojej floty.

29 IV samoloty pokładowe z zespołu dowodzonego przez wiceadm. Marca A. Mitschera ponownie uderzyły na Truk. W skład grupy weszło 15 lotniskowców, 7 okrętów liniowych, 13 krążowników i 58 niszczycieli. 30 IV Amerykanie ponowili atak lotniczy. Do akcji przeciw japońskim umocnieniom włączyła się również artyleria okrętowa pancerników i krążowników.

11 VI 1944 r. samoloty z 6 lotniskowców 5. Floty dowodzonej przez wiceadm. Spruance’a dokonały nalotów na wyspy Tinian, Saipan i Guam. Japończycy w czasie tej akcji ponieśli duże straty, szczególnie w lotnictwie.

Lądowanie amerykańskiego samolotu myśliwskiego na pokładzie lotniskowca.

MARIANY I FILIPINY

Amerycanie 15 VI po długich przygotowaniach wylądowali na wyspie Saipan w archipelagu Marianów. Okrętami biorącymi udział w desancie dowodził wiceadm. R.A. Spruance, a zespołem desantowym – wiceadm. R.K. Turner. W skład zespołu wchodziło ok. 540 okrętów, w tym 12 lotniskowców eskortowych, 7 okrętów liniowych, 6 krążowników ciężkich i 4 lekkie oraz 116 niszczycieli i niszczycieli eskortowych. Pozostałe jednostki to głównie różnej wielkości okręty desantowe, transportowce, trałowce i okręty po-

mocnicze. Zespołem osłony dowodził wiceadm. M.A. Mitscher. Należało do niego 15 lotniskowców, 7 okrętów liniowych, 3 krążowniki ciężkie i 10 lekkich oraz 58 niszczycieli. Już 11 VI samoloty z amerykańskich lotniskowców rozpoczęły bombardowanie wyznaczonych celów. Lądujące oddziały napotkały silny opór wojsk japońskich. 7 VII Amerykanie ogłosili, że opanowali wyspę. Zorganizowany opór ustał dopiero 9 VII. Marines zdobyli Saipan, tracąc ok. 3500 zabitych i 13 tys. rannych. Japończycy zaś stracili cały garnizon na wyspie, czyli ok. 20–30 tys. żołnierzy. Wyspa ta miała dla Amerykanów znaczenie strategiczne – pozwalała umocnić przyczółek do ataku na cały archipelag oraz stworzyć dogodną bazę do dalszych działań ofensywnych.

Po opanowaniu Saipanu wojska amerykańskie przygotowywały się do ataku na Tinian i Guam. Desant na Guamie wysadzono 21 VII, a na Tinianie 24 VII. Tinian został opanowany 1 VIII, a Guam 10 VIII, z tym że do 20 VIII jeszcze były likwidowane niewielkie

oddziały. Amerykanie na Tinianie wysadzili 35 tys. żołnierzy, mając naprzeciw oddziały liczące ok. 9000 osób. Również na Guamie były duże dysproporcje pomiędzy liczebnością atakujących wojsk USA (56 tys. żołnierzy) i broniących się Japończyków (19 tys.).

PIERWSZA BITWA NA MORZU FILIPIŃSKIM

Desant amerykański na Saipanie sprowokował Japończyków do działania i uderzenia na zespół desantowy. W tym celu zmobilizowano flotę pod dowództwem wiceadm. Jisaburo Ozawy, w składzie: 9 lotniskowców, 5 okrętów liniowych, 11 krążowników ciężkich i 2 lekkie, 28 niszczycieli oraz 14 okrętów podwodnych. Zespół okrętów japońskich podszedł w pobliże Marianów i 19 VI z japońskich lotniskowców wystartowały samoloty przeciw armadzie desantowej. W powietrzu znalazły się 373 maszyny, lecz w bitwie powietrznej myśliwce amerykańskie strąciły 243. Jednocześnie amerykańskie okręty podwodne zaatakowały japońskie

Japoński superpancernik „Musashi” wchodził wraz ze swoim bliźniakiem – „Yamato” – w skład zespołu dowodzonego przez adm. Kuritę. „Musashi” został zatopiony w trakcie ataku amerykańskiego lotnictwa 24 X 1944 r.

okręty. I tak „Albacore” trafił torpedą najnowszy japoński lotniskowiec „Tahito”, który osiem godzin później zatonął. „Cavalla” trafił lotniskowiec „Shokaku”, który zatonął w efekcie powstałych pożarów i eksplozji. Lotnictwo amerykańskie zatopiło kolejny lotniskowiec „Hiyo”. W wyniku tych strat wiceadm. Ozawa postanowił wycofać się z bitwy. Do ataku na uchodzącego przeciwnika wiceadm. Mitscher rzucił lotnictwo, które uszkodziło kolejne jednostki: lotniskowce „Zuikaku”, „Chiyoda” i „Ryuho” oraz okręt liniowy „Haruna” i krążownik ciężki „Maya”. Amerykanie podczas walki stracili 126 samolotów, z czego aż 80 w wyniku awaryjnego wodowania po wyczerpaniu paliwa.

FILIPINY

17 X Amerykanie przystąpili do działań na Filipinach, wysadzając desanty na wyspie Dinagat, a dzień później na Homonhon i Suluan. Następnego dnia samoloty z amerykańskich lotniskowców zbombardowały pozycje japońskie na Leyte. Rozpoczęły się działania desantowe mające na celu opanowanie wyspy, leżącej w środkowej części Filipin. Dokonując desantu na Leyte, Amerykanie, posuwający się od południa, pominęli wyspę Mindanao. Desant na Leyte i opanowanie tej wyspy pozwalały Amerykanom na rozdzielenie liczącej

Amerykański myśliwiec pokładowy F6F Hellcat. W opisywanym okresie przewaga amerykańskiego lotnictwa była – dosłownie – miażdżąca. W trakcie walk o Mariany, określanych czasami jako „polowanie na indyki na Marianach”, japoński dowódca, wiceadm. Jisaburo Ozawa, nie mógł uwierzyć w wysokość poniesionych strat.

150 tys. żołnierzy japońskiej 14. Armii, której dowódcą był gen. Tomoyuki Yamashita. Wojska japońskie byłyby odizolowane od siebie, a zatem łatwiej byłoby je pokonać. Jedna grupa znajdowałaby się na wspomnianej Mindanao, a druga na położonej na północ wyspie Luzon oraz innych mniejszych wyspach. Do desantu na Leyte wyznaczono wojska pod dowództwem gen. Waltera Kruegera, liczące 210 tys. żołnierzy. Do transportu i desantu przeznaczono ok. 600 okrętów. Ich eskortę, osłonę na czas lądowania oraz wsparcie ogniowe miały zapewnić okręty wiceadm. T. Kinkaida, liczące 18 lotniskowców eskortowych, 6 okrętów liniowych, 11 krążowników, 111 niszczycieli i 45 kutrów torpedowych. Daleką osłonę miały stanowić jednostki zespołu adm. Williama Fredericka Halseya, składającego się z 32 lotniskowców, 8 okrętów liniowych, 4 krążowników ciężkich i 8 lekkich oraz 60 niszczycieli. Flota ta podzielona była na cztery zespoły, z których trzy przebywały w morzu, a jeden uzupełniał zapasy w bazie. Zespół ten miał również stoczyć bitwę z flotą japońską, gdyby ta zdecydowała się uderzyć na zespół desantowy. 20 X przystąpiono do operacji desantowych na Leyte. W ciągu sześciu dni na wyspie wylądowało ok. 130 tys. żołnierzy wraz z wyposażeniem i ciężkim sprzętem. W pierwszych dniach Amerykanie nie spotkali się ze zdecydowanym oporem. Uszkodzony został – torpedą wystrzeloną z okrętu podwodnego – krążownik lekki „Honolulu”.

W dniach 29 X–5 XI liczne ataki kamikadze spowodowały straty wśród okrętów amerykańskich. Uszkodzone zostały lotniskowce „Lexington”, „Intrepid”, „Franklin” i „Belleau Wood” oraz 6 niszczycieli, z których jeden zatonął. 5 XI maszyny z amerykańskich lotniskowców wystartowały do ataku na japońskie lotniska na wyspie Luzon. Chodziło o zniszczenie możliwie największej liczby samolotów, aby nie mogły zostać użyte do misji kamikadze. Zniszczono ok. 400 maszyn oraz lotnika. Zatopiono również krążownik ciężki „Nachi” i kilkanaście mniejszych jednostek. 11 XI samoloty wykryły i zaatakowały japoński konwój z posiłkami na Leyte. Ocalały z niego tylko 2 niszczyciele, pozostałe 4 („Hamanami”, „Naganami”, „Shimakaze” i „Wakatsuki”) wraz z 4 transportowcami zostały zatopione. 13 XI samoloty ponownie zaatakowały wyspę Luzon. Zniszczono kolejne samoloty, lotniska, porty oraz zatopiono krążownik lekki „Kiso”, 4 niszczyciele („Akebono”, „Akishimo”, „Hatsuharu” i „Okinami”) oraz 7 transportowców, a uszkodzono kilkadziesiąt innych jednostek. Ataki na Luzon ponawiane były w następnych dniach. 20 XI flotę amerykańską zaatakowały japońskie miniaturowe okręty podwodne.

25 XI kamikadze ponownie zaatakowały flotę amerykańską, uszkadzając lotniskowce „Essex”, „Hancock”, „Cabo” i ponownie „Intrepid”. 18 XII okręty amerykańskie dostały się w strefę tajfunu, który poczynił poważne zniszczenia. Zniszczonych zostało ok. 150 samolotów, zatonęły 3 niszczyciele („Hull”, „Spence”

Świadectwo amerykańskiej dominacji w powietrzu – japońskie flagi namalowane na burcie tego Hellcata oznaczają zwycięstwa nad samolotami japońskimi. Od połowy 1944 r. lotnictwo japońskie znajdowało się w głębokim kryzysie – nękanie było brakiem paliwa, wyszkolonych pilotów i bezpiecznych baz.

i „Monaghan”). Uszkodzenia odniosły 4 lotniskowce, 3 lotniskowce eskortowe, krążownik lekki, 7 niszczycieli i zbiornikowiec. 26 XII w rejonie wyspy Mindoro japoński zespół składający się z 2 krążowników i 6 niszczycieli zaskoczył amerykańskie okręty i udało mu się zatopić transportowiec. Przeciw zespołowi japońskiemu skierowano samoloty bazy z Mindoro i 11 kutrów torpedowych. Zatopiono niszczyciel „Kiyoshimo”, kolejny uszkodzono, a pozostałe okręty wycofały się do bazy. 26 XII amerykańscy marines opanowali Leyte, tracąc ok. 3500 zabitych i ok. 12 tys. rannych. Japończycy natomiast stracili ponad 49 tys. zabitych (do niewoli dostało się ok. 800 żołnierzy). 4 I 1945 r. silny nalot kamikadze uszkodził lotniskowiec eskortowy „Ommaney Bay”, który zatonął gdy wybuchły zgromadzone na rufie torpedy. Do 13 I kamikadze uszkodzili 44 okręty amerykańskie, w tym okręty liniowe.

Od 6 I trwały przygotowania do lądowania na wyspie Luzon. Okręty przystąpiły do bombardowania rejonu lądowania desantu oraz trałowania podejść do wybrzeża. 9 I rozpoczął się desant amerykańskiej 6. Armii, wspieranej przez lotnictwo i artylerię okrętową.

DRUGA BITWA NA MORZU FILIPIŃSKIM

Japończycy postanowili przeciwdziałać i wystąpić w obronie Filipin. Zdając sobie jednak sprawę z tego, że w generalnym starciu nie mają żadnych szans, postanowili uderzyć na zespół desantowy. Japoński plan za-

kładał podział floty na zespoły: centralny dowodzony przez wiceadm. Takeo Kuritę, stanowiący trzon sił japońskich, południowy pod dowództwem wiceadm. Shoji Nishimury oraz grupę północną dowodzoną przez wiceadm. Ozawę. W zespole północnym znajdowały się japońskie lotniskowce. Miał on stanowić przynętę i ściągnąć na siebie uwagę Amerykanów. Zadaniem pozostałych dwóch zespołów było podejście w rejon desantu i zniszczenie go ogniem artylerii. 23 X nastąpił początek bitwy, która w kilku fazach trwała do 26 X. Okręty podwodne jako pierwsze zaatakowały zespół wiceadm. Kurity składający się z 5 okrętów liniowych („Yamato”, „Musashi”, „Nagato”, „Kongo”, „Haruna”), 10 krążowników ciężkich („Atago”, „Takao”, „Chokai”, „Myoko”, „Maya”, „Haguro”, „Kumano”, „Suzuya”, „Chikuma”, „Tone”) i 2 lekkich („Noshiro” i „Yahagi”) oraz 15 niszczycieli. Okręt podwodny „Darter” zatopił krążownik „Atago” oraz uszkodził „Takao”, który eskortowany przez dwa niszczyciele odszedł

do bazy. Drugi okręt podwodny, „Dace”, zatopił krążownik „Maya”.

24 X od rana do ataku ruszyły samoloty z amerykańskich lotniskowców zespołów kontradm. Geralda F. Bogana („Intrepid”, „Hancock”, „Bunker Hill”, „Cabot”, „Independence”) i kontradm. F.C. Shermana („Essex”, „Lexington”, „Princeton”, „Langley”). Uszkodziły okręty liniowe „Musashi”, „Yamato” i „Nagato” oraz krążownik „Myoko”, który musiał wrócić do bazy eskortowany przez dwa niszczyciele. Następnie do ataku ruszyły samoloty z lotniskowców zespołu kontradm. Ralpa E. Davisona („Franklin”, „Enterprise”, „San Jacinto”, „Belleau Wood”), które zatopili pancernik „Musashi” (trafiło w niego łącznie 20 torped i 17 bomb). Wiceadm. Kurita, mając osłabiony zespół, w którym dodatkowo znajdowały się uszkodzone okręty, zarządził odwrót. Powiadomił o tym adm. Soemu Toyodę i zaproponował mu odwołanie całej operacji. Wcześniej samoloty z lotniskowców kontradm. Davisona atakowały zespół wiceadm. Nishimury, w którego skład wchodziły dwa okręty liniowe

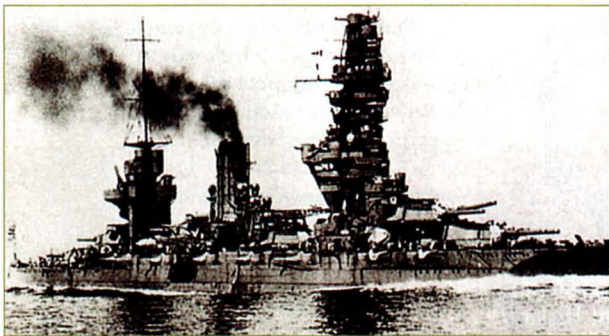
Początek bitwy w zatoce Leyte – amerykańskie okręty liniowe USS „Pennsylvania” i USS „Colorado” na czele zespołu płynącego w kierunku sił japońskich.

MINEICHI KOGA

Mineichi Koga japoński admirał urodzony w 1885 r. Ukończył Akademię Morską w 1906 r. W latach 1926–1928 był attaché wojskowym we Francji. W 1932 r. został awansowany do stopnia kontradmirała. Twierdził, że flota japońska nie pokona US Navy. Z powodu takich przekonań został usunięty ze sztabu generalnego. W początkowym okresie wojny dowodził Flotą Regionalną Chin. Następnie był zastępcą szefa sztabu marynarki wojennej, a później dowódcą bazy morskiej w Yokosuka. Brał też udział w zdobyciu Hongkongu i Filipin. Po śmierci adm. Isoroku

Yamamoto został dowódcą Japońskiej Marynarki Wojennej w stopniu wiceadmirała. Planował wycofanie sił morskich w celu zachowania ich do ataku na siły sprzymierzonych, gdy te zbliżą się do Wypś Japońskich. Zginął w wypadku lotniczym 31 III 1944 r.

Japoński okręt liniowy „Fuso” zwodowano w 1914 r., jednak na początku lat 30. poddano go – podobnie jak większość dużych jednostek japońskich – gruntownej modernizacji. Wymieniono m.in. silniki i wzmocniono opancerzenie. Wraz z okrętem liniowym „Yamashiro” był podstawą zespołu wiceadm. Nishimury w trakcie bitwy w zatoce Leyte.

(„Yamashiro” i „Fuso”), krążownik ciężki („Mogami”) i 4 niszczyciele. Nieznacznie uszkodziły „Fuso”.

W międzyczasie ok. 200 japońskich samolotów bazowych wystartowało z wyspy Luzon, aby zaatakować okręty zespołu kontradm. Shermana. Zostały wykryte przez radar, co pozwoliło na wcześniejszy start własnych myśliwców, które blisko połowę zestrzeliły w walce powietrznej. Jednemu z nielicznych, które się przedarły przez obronę przeciwlotniczą okrętów amerykańskich, udało się uszkodzić lotniskowiec „Princeton”. W wyniku powstałych pożarów doszło do wybuchu zgromadzonego paliwa i amunicji. Jedną z takich eksplozji uszkodziła krążownik lekki „Birmingham”, który uczestniczył w akcji ratowniczej. Pomimo ofiarności innych okrętów lotniskowca nie udało się uratować i musiał go zatopić krążownik lekki „Reno”. W czasie akcji ratowniczej Japończycy jeszcze raz zaatakowali zespół amerykański, lecz ponownie atak został odparty przez samoloty pokładowe US Navy.

Kolejny atak na amerykańskie okręty przypuściły samoloty z lotniskowców grupy wiceadm. Ozawy, która składała się z 4 lotniskowców („Zuikaku”, „Zuiho”, „Chitose”, „Chiyoda”), 2 pancerników-lotniskowców („Ise” i „Hyuga”), 3 krążowników lekkich („Isuzu”, „Oyodo”, „Tama”) i 10 niszczycieli. Jednakże z 70 samolotów, które wystartowały, mniej więcej połowa odnalazła amerykańskie okręty. Ich atak nie spowodował żadnych strat w zespole amerykańskim. Dowodzący adm. Halsey postanowił odszukać japońskie lotniskowce i je zniszczyć. O swojej decyzji nie powiadomił innych dowódców, w tym wiceadm. Kinkaida.

Wiceadm. Kurita, odchodzący ze swym zespołem do bazy, otrzymał od adm. Toyody rozkaz kontynuowania powierzonego zadania. Okręty japońskie zawróciły, obierając kurs na Leyte. Na wschód od wyspy Samar natknął się na amerykańskie lotniskowce eskortowe (16 okrętów) kontradm. Thomasa L. Sprague’a zgrupowane w trzech zespołach. Bez osłony okrętów adm.

Halseya stanowiły one łatwy łup dla okrętów japońskich. Zespół japoński otworzył ogień do okrętów amerykańskich, zatapiając niszczyciel „Johnston” oraz lotniskowiec eskortowy „Gambier Bay”. Następnie uszkodził lotniskowce eskortowe „Kitkun Bay”, „Kalinin Bay” i „Fanshaw Bay”, zatopił niszczyciele „Hoel” i „Samuel B. Roberts” oraz uszkodził niszczyciel „Dennis”. Japończyków zaatakowały skromne siły lotnicze z lotniskowców eskortowych, uszkadzając najpierw krążownik „Kumano” oraz topiąc 3 dalsze „Suzuya”, „Chokai” i „Chikuma”. Po tej stracie zespół japoński rozpoczął odwrót, chociaż miał możliwość zniszczenia amerykańskich okrętów. Następnie okręty US Navy zaatakowały samoloty kamikadze, uszkadzając lotniskowiec eskortowy „St. Lô”, który w następstwie powstałych pożarów i wybuchów zatonął.

25 X nastąpiła druga część bitwy, znana też jako bitwa w cieśninie Surigao, oddzielającej wyspę Leyte od wyspy Dinagat. Japońskie zespoły uderzeniowe zmierzały w kierunku cieśniny, chcąc rozbić amerykańskie siły desantowe. Znając ruchy japońskiej floty dzięki rozpoznaniu lotniczemu, Amerykanie postanowili zablokować cieśninę silnym zespołem okrętów pod dowództwem kontradm. Jesse B. Oldendorfa. W jego skład wchodziło 6 okrętów liniowych („Pennsylvania”, „California”, „Tennessee”, „Maryland”, „West Virginia”, „Mississippi”), 8 krążowników („Louisville”, „Portland”, „Minneapolis”, „Columbia”, „Phoenix”, „Denver”, „Boise” i australijski „Shropshire”), 29 niszczycieli i 39 kutrów torpedowych. Kontradm. Oldendorf ustawił swe okręty w taki sposób, że jako pierwsze miały zaatakować kutry torpedowe, później niszczyciele, krążowniki, a jako ostatnie okręty liniowe. Atak kutrów torpedowych okazał się nieskuteczny, Japończycy odparli go. Następnie przeciw zespołowi japońskiemu ruszyły niszczyciele w ataku torpedowym, wiele z nich trafiło, uszkadzając kilka okrętów. Wśród nich znalazł się okręt liniowy „Yamashiro”. W ich wyniku nastąpiły pożary oraz olbrzymia eksplozja komór amunicyjnych, co spowodowało jego zatonięcie. W wyniku tego ataku zatopione zostały także niszczyciele „Michishio” i „Yamagumo”, a krążownik ciężki „Mogami”

uległ uszkodzeniu. Jednostki japońskie jednak płynęły dalej, sądząc, że większych okrętów już nie ma w pobliżu. Gdy tylko znalazły się w zasięgu dział amerykańskich okrętów liniowych, te otworzyły ogień. Po krótkiej wymianie ognia został zatopiony japoński „Fuso”.

Na spotkanie z zespołem wiceadm. Nishimury płynął wiceadm. Kiyohide Shima ze swoimi okrętami: 2 krążownikami ciężkimi („Nachi” i „Ashigara”), krążownikiem lekkim („Abukuma”) i 4 niszczycielami. Nie utrzymywał kontaktu radiowego, nie wiedział zatem o pogromie zespołu wiceadm. Nishimury. Wiceadm. Shima płynął wraz ze swoimi okrętami w głąb cieśniny, gdzie został zaatakowany przez kutry torpedowe, które uszkodziły krążownik lekkiego „Abukuma”. Zarządził odwrót dopiero po spotkaniu z okrętami uchodzącymi z bitwy, doszło też do zderzenia krążowników „Mogami” i „Nachi”. Następnego dnia rano amerykańskie krążowniki ruszyły w pogoń za przeciwnikiem i zatopiły uszkodzone niszczyciel „Asagumo”. Amerykańskie samoloty zbombardowały uszkodzone krążowniki „Mogami” i „Abukuma”, którego zatopiły. „Mogami” został dobity torpedą przez niszczyciel „Akebono”.

Do czwartej części bitwy doszło koło przylądka Engano, a stoczyły ją okręty adm. Halseya z okrętami wiceadm. Ozawy. Już rano 25 X amerykańskie samoloty zaatakowały japoński zespół i zatopiły lotniskowiec „Chitose”, uszkodziły pozostałe trzy oraz krążownik „Tama”, który podczas drogi do bazy został zatopiony przez okręt podwodny „Jallao”. Adm. Halsey po otrzymaniu informacji o ataku na lotniskowce eskortowe wysłał dwie grupy okrętów przeciwko zespołowi wiceadm. Kurity, jeden zaś pozostawił do walki z zespołem wiceadm. Ozawy. Po dalszych atakach samoloty zatopiły lotniskowce „Zuikaku” i „Zuiho”, a krążowniki „New Orleans” i „Mobile” wraz z towarzyszącymi im niszczycielami – lotniskowiec „Chiyoda”. Samoloty i okręty z zespołu adm. Halseya poszukiwały okrętów japońskich, jednak nie spotkały już innych poza uszkodzonymi krążowni-

kiem „Noshir” i niszczycielem „Nowaki”, które zatopiły. Z kolei samoloty z lotniskowców eskortowych odnalazły krążownik „Kinu” i 5 niszczycieli, płynące z posiłkami dla japońskiego garnizonu na Leyte. Samoloty zatopiły „Kinu” i niszczyciel „Uranami”, a pozostałe zawróciły do bazy.

W tych czterech starciach flota japońska straciła swoją siłę uderzeniową. Zatonęły 4 lotniskowce, 3 okręty liniowe, 6 krążowników ciężkich i 4 lekkie oraz 9 niszczycieli. Amerykanie stracili zaś lotniskowiec, 2 lotniskowce eskortowe, 2 niszczyciele i 1 kuter torpedowy.

PALAU

W dniach 6–8 IX amerykańskie samoloty z zespołu dowodzonego przez wiceadm. Mitschera bombardowały wyspę Peleliu należącą do Palau. W skład zespołu wchodziło 12 lotniskowców, 6 okrętów liniowych, 9 krążowników i 45 niszczycieli. Na wyspę tę po raz pierwszy w historii wojen zrzucono pojemniki z napalmem. Lotniskowce te odeszły pod wybrzeża Filipin, zajmując pozycję w rejonie wyspy Mindanao. Rozpoczęły one 9 IX bombardowanie lotnisk na wyspie, które trwało do 15 IX. Bombardowaniem Peleliu zajęł się inny zespół, którego członkiem były 4 lotniskowce, wzmocnione dodatkowo 10 lotniskowcami eskortowymi. 15 IX

amerykańska 1. Dywizja Piechoty Morskiej wylądowała na Peleliu. Pomimo wcześniejszych bombardowań pozycji japońskich oraz ostrzału artyleryjskiego prowadzonego przez okręty tuż przed wysadzeniem desantu amerykańscy marines napotkali na silny opór przeciwnika. Po ciężkich walkach wyspę opanowano do 25 XI. W międzyczasie zdobyto wyspy Angaur i Kossol oraz zajęto nieobsadzoną przez Japończyków wyspę Urusi.

OKINAWA

10 X samoloty startujące z lotniskowców zespołu dowodzonego przez wiceadm. Mitschera zaatakowały japońskie lotniska i obiekty wojskowe położone na archipelagu Riukiu. Podstawowym celem ataku była Okinawa – największa wyspa archipelagu, która została przez Japończyków bardzo silnie ufortyfikowana. 1 III 1945 r. samoloty pokładowe z lotniskowców US Navy dokonały silnego nalotu na wyspę. Od 26 III była ona atakowana przez samoloty i okręty amerykańskie i brytyjskie. 31 III po zmasowanym ataku lotnictwa japońskiego uszkodzony został krążownik ciężki „Indianapolis” – okręt flagowy adm. Spruance’a. 1 IV nastąpił desant piechoty morskiej na wyspę. Japończycy doceniając znaczenie wyspy, postanowili bronić jej za wszelką cenę. Silnie

Mesa amerykańskiego okrętu zamieniona na lazaret podczas bitwy w zatoce Leyte.

Japoński superpancernik „Yamato” atakowany przez amerykańskie samoloty podczas bitwy w zatoce Leyte.

ufortyfikowana, wyposażona w artylerię ciężką oraz obsadzona 80 tys. żołnierzami była jak twierdza. Zdobywać ją miało 183 tys. marines. Flota sprzymierzona w rejonie Okinawy posiadała 1213 okrętów. Flota desantowa pod dowództwem wiceadm. Turnera składała się z 14 lotniskowców eskortowych, 10 okrętów liniowych oraz jednostek desantowych, transportowców i innych. Osłonę stanowiły dwa zespoły: amerykański dowodzony przez wiceadm. Mitschera oraz brytyjski pod dowództwem wiceadm. Bernarda Rawlingsa. Pierwszy z nich składał się z 15 lotniskowców, 10 okrętów liniowych oraz krążowników i niszczycieli, w skład drugiego zaś wchodziły: 4 lotniskowce, 2 okręty liniowe oraz krążowniki i niszczyciele. Japończycy do obrony wyspy rzucili liczne samolo-

ty kamikadze, Amerykanie stracili ich ok. 1900. Jednakże ponieśli też straty spowodowane tymi samobójczymi atakami. W wyniku tych ataków zatonięło 36 okrętów, w tym 13 niszczycieli, a uszkodzonych zostało 368 okrętów, w tym 10 okrętów liniowych, 13 lotniskowców, 5 krążowników i 67 niszczycieli. Poza samolotami kamikadze Amerykanie stracili ok. 5900 samolotów japońskich, tracąc 763 własne.

Bitwa o opanowanie Okinawy była ciężka i długa. Północną część wyspy zajęto do 21 IV, natomiast o południową krwawe walki toczyły się do 21 VI. W działaniach tych siły USA straciły ponad 12 500 zabitych i 36 631 rannych. Japończycy, nieustannie wzmacniający swój garnizon, stracili na wyspie ok. 130 000 zabitych. Do nie-

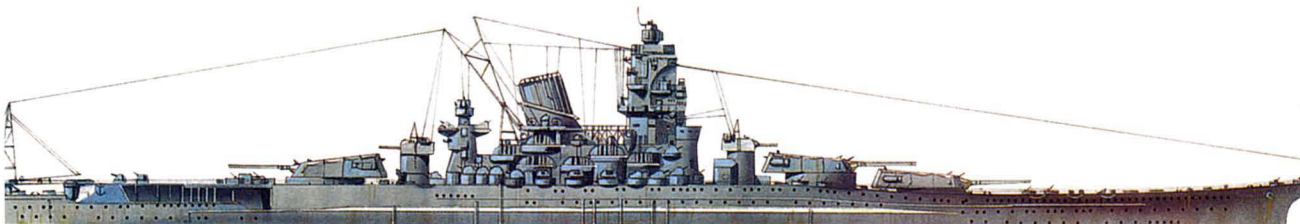
woli dostało się 10 755 żołnierzy. Straty ponieśli też mieszkańcy wyspy, których zginęło ok. 42 tys.

OSTATNIA WALKA „YAMATO”

Dowództwo Japońskiej Marynarki Wojennej, chcąc pomóc walczącej wyspie, postanowiło zniszczyć zespół inwazyjny sprzymierzonych. Do tego celu został użyty okręt liniowy „Yamato”, a do jego osłony przeznaczono krążownik lekki „Yahagi” i 8 niszczycieli. Była to wyprawa samobójcza, „Yamato” zabrał paliwo tylko na odcinek drogi do Okinawy. Wyprawą tą dowodził wiceadm. Seiichi Ito. Wieczorem 6 IV zespół został wykryty przez amerykańskie okręty podwodne. Następnego dnia z lotniskowców wiceadm. Mitschera wystartowały samoloty, które odnalazły i zaatakowały zespół japoński. Do ataku ruszyło 386 maszyn w dwóch grupach. Brak osłony lotniczej okrętów japońskich spowodował, że już w pierwszej fazie bitwy „Yamato” został trafiony 2 bombami i 6 torpedami. Uszkodzony został też „Yahagi” trafiony bombą i 3 torpedami, zatopione zostały niszczyciele „Hamakaze”, „Kasumi” i „Asashimo”. Trzecia grupa samolotów dokończyła dzieła zniszczenia – „Yamato” otrzymał następne trafienia 2 bombami i 4 torpedami. W ich wyniku okręt przewrócił się i zatonął. Z załogi liczącej ok. 2500 ludzi uratowało się tylko 280. Zatonął też krążownik „Yahagi” i kolejny niszczyciel „Isokaze”. Z całego zespołu do bazy wróciły tylko 4 niszczyciele. Amerykanie w czasie tego ataku stracili 10 samolotów.

Podczas gdy amerykańskie samoloty atakowały zespół wiceadm. Ito, samoloty kamikadze zaatakowały lotniskowce US Navy, uszkadzając jeden z nich – „Hancock”.

Boczna sylwetka największego okrętu wojennego II wojny światowej – „Yamato”. Ten potężny okręt liniowy nie spełnił nadziei swych konstruktorów. Zaprojektowano go do zatapiania okrętów liniowych przeciwnika, podczas gdy decydującą siłą bojową w trakcie walk na Pacyfiku okazało się lotnictwo.

KONIEC WOJNY MORSKIEJ NA PACYFIKU

Sojuszniczy zespół okrętów pod dowództwem wiceadm. Johna S. McCaina przybył w rejon wyspy Formozy (dzisiejszy Tajwan) z zadaniem zniszczenia japońskich lotnisk i umocnień na wyspie. Spotkało się to z przeciwdziałaniem bazującego tam japońskiego lotnictwa. Doszło do bitwy pomiędzy siłami obu stron, która trwała do 16 X. Japończycy stracili 316 samolotów, w tym 123 na lotniskach. Pomimo tych strat zdołali zaatakować okręty i uszkodzić krążowniki ciężkie – australijski „Canberra” i amerykański „Houston”, które musiały być odholowane do stoczni. Wszystkie okręty były jeszcze wielokrotnie atakowane przez lotnictwo japońskie, jednak bez efektów. Korzystając z pobytu US Navy w rejonie Formozy, z baz japońskich wyszły okręty, tworząc silny zespół mający doprowadzić do decydującego starcia. Do bitwy jednak nie doszło, gdyż flota japońska zawróciła do baz. Cała kampania przyniosła Japonii straty – ok. 680 samolotów oraz ponad 300 zniszczonych i uszkodzonych transportowców i innych jednostek

plywających. Natomiast sojusznicy poza dwoma uszkodzonymi krążownikami stracili 95 samolotów. Amerykańskie samoloty jeszcze kilkakrotnie nekwały Formozę.

IWO-JIMA

19 II 1945 r. amerykańscy marines wylądowali na Iwo-Jimie, której broń garnizon japoński składający się z 22 500 żołnierzy. Amerykanie do desantu na tej wyspie użyli znacznych sił, same wojska desantowe liczyły 113 tys. marines. Do ich wsparcia było przeznaczonych 11 lotniskowców eskortowych, 7 okrętów liniowych, 4 krążowniki ciężkie i 38 niszczycieli. Osłonę sił desantowych stanowiło 16 lotniskowców, 8 okrętów liniowych, 18 krążowników i 79 niszczycieli. Pozostałe z 495 okrętów to jednostki desantowe, transportowce oraz pomocnicze i specjalne. Wcześniej, bo już od 16 II, wyspa była bombardowana przez samoloty poklado-

Amerykański samolot myśliwski F6F-5P Hellcat z dywizjonu VF-84 stacjonującego w 1945 r. na lotniskowcu USS „Bunker Hill”.

we oraz ostrzeliwana przez okręty. 21 II japońscy kamikadze zaatakowali okręty pod Iwo-Jimą, topiąc lotniskowiec eskortowy „Bismarck Sea” oraz uszkadzając lotniskowiec „Saratoga” i kolejny lotniskowiec eskortowy „Lunga Point”.

Do 26 III żołnierze piechoty morskiej zlikwidowali punkty zorganizowanego oporu. Zdobycie wyspy kosztowało Amerykanów 6812 zabitych i 19 189 rannych. Były to duże straty – japoński garnizon na Iwo-Jimie nie miał wsparcia lotniczego oraz okrętów floty cesarskiej.

OSTATNIE WALKI

Już od pierwszych dni stycznia 1945 r. amerykańskie lotniskowce wraz z okrętami osłony kierowały się w rejon japońskich wysp macierzystych. Najpierw były to akcje sporadyczne, które jednak z czasem się nasilały. W lipcu dochodziło już do częstych nalotów samolotów pokładowych na lotniska i porty japońskie. Również ciężkie okręty ostrzeliwały pozycje Japończyków na wybrzeżu. W ataku na Japonię uczestniczył także zespół brytyjski. Niszczono japońskie okręty w bazach, 18 VII w Yokosuka ciężkich uszkodzeń doznały okręt liniowy „Nagato” i stary krążownik „Azuma”. Natomiast pomiędzy 24 a 28 VII w Kure zatopiono okręty liniowe „Ise”, „Hyuga” i „Haruna”, krążowniki ciężkie „Aoba” i „Tone”, lekkie „Oyodo” oraz stare, pamiętające I wojnę światową „Iwate”, „Izumo” i „Settsu”, a uszkodzono lotniskowce „Amagi” i „Katsuragi”.

29 VII japoński okręt podwodny zatopił krążownik ciężki „Indianapolis”, który był ostatnim dużym okrętem alianckim zatopionym w II wojnie światowej. Uratowano 316 osób z jego załogi, 880 ludzi zginęło.

31 VII nastąpił atak brytyjskich miniaturowych okrętów podwodnych na japońskie krążowniki ciężkie bazujące w Singapurze. Dzień wcześniej okręty „XE - 4” i „XE - 5” odszukały i przecięły kabel telefoniczny łączący Singapur z Sajgonem i Hongkongiem. Następnie „XE - 1” i „XE - 3” za pomocą min miały zaatakować japońskie okręty. „XE - 1” jako cel miał wyznaczony „Myoko”, a „XE - 3” – „Takao”. Jednakże patroly japońskie uniemożliwiły atak na „Myoko”, więc oba podłożyły miny pod „Takao” i w jego pobliżu. Ich wybuch spowodował ciężkie uszkodzenia japońskiego krążownika. Wszystkie cztery miniaturowe okręty dotarły do czekających na nie okrętów podwodnych i na ich holu wróciły do bazy.

6 VIII Amerykanie zrzucili bombę atomową na Hiroszimę, a 9 VIII na Nagasaki. Przez cały czas prowadzili również bombardowania Japonii bombami konwencjonalnymi oraz ostrzelały wybrzeża, którego dokonywały okręty US Navy.

8 VIII ZSRR wypowiedział wojnę Japonii, co było zgodne z wcześniej-

SOEMU TOYODA

Soemu Toyoda – japoński admirał urodzony w 1885 r. Akademię Morską ukończył w 1905 r. W 1931 r. mianowany został na pierwszy stopień admirałski – kontradmirała. Dowodził flotą w czasie walk w Chinach. W latach 1937–1940 był dowódcą najpierw 4. a później 2. Floty. W międzyczasie mianowany został do stopnia wiceadmirała, a w 1941 r. do stopnia admirała. Był przeciwnikiem wojny ze Stanami Zjednoczonymi. Od 1942 r. należał do Najwyższej Rady Wojennej. Po śmierci adm. Mineichi Kogi został dowódcą Japońskiej Marynarki Wojennej. Był przeciwnikiem kapitulacji – opowiadał się za dalszą walką z Amerykanami, choć miał do niej krytyczny stosunek. Podporządkował się cesarskiemu rozkazowi o kapitulacji. Został aresztowany przez aliantów i jako zbrodniarz wojenny postawiony w Tokio przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym dla Dalekiego Wschodu. Skazano go na karę więzienia. Oczyszczony z zarzutów, wyszedł na wolność w 1948 r. Kapitulując, oddał swój miecz samurajski adm. Nimitzowi, który zwrócił go w geście dobrej woli w 1952 r. Zmarł w 1957 r.

szymi porozumieniami. Rejon działania obejmował Mandżurię oraz wody w rejonie wybrzeży chińskich, Sachalinu i Kurylów. Na wodach tych działała Flota Oceanu Spokojnego, na wodach śródziemnych zaś Floty Amurska.

14 VIII Japonia ogłosiła, że gotowa jest do bezwarunkowej kapitulacji. Decyzji tej nie podporządkowała się Armia Kwantuńska, której dowódca gen. Otozo Yamada postanowił nadal prowadzić działania wojenne.

Intensywne bombardowania Japonii prowadzone były do 15 VIII włącznie. W tym dniu głównodowodzący siłami morskimi na Oceanie Spokojnym wydał

rozkaz zaprzestania działań przeciwko Japonii. 17 VIII Armia Kwantuńska też podporządkowała się zasadom bezwarunkowej kapitulacji, jednak jej oddziały rozpoczęły składanie broni dopiero 20 VIII. 1 IX zakończyły działania bojowe oddziały wojska, marynarki i lotnictwa ZSRR, których akcje w ciągu tych trzech tygodni były bardzo intensywne.

2 IX przedstawiciele Japonii podpisali akt bezwarunkowej kapitulacji na pokładzie okrętu liniowego USS „Missouri”, który w otoczeniu innych jednostek państw sprzymierzonych kotwiczył w Zatoce Tokijskiej. Zakończyła się II wojna światowa.

Delegacja japońska na pokładzie okrętu liniowego „Missouri” – za kilka minut nastąpi podpisanie aktu kapitulacji Japonii.

■ LOTNISKOWCE TYPU ESSEX

Konstrukcją, na której oparto projekt nowych lotniskowców, były okręty typu Yorktown, za wyjątkiem hangaru, przy projektowaniu którego wzorowano się na lotniskowcach typu Lexington. Nowe jednostki były zatem większe od swych poprzedników oraz lepiej opancerzone. Wpływ na wszelkie zmiany konstrukcyjne miały wnioski wyciągnięte z działań lotniskowców brytyjskich w czasie wojny oraz własne doświadczenia. Zamówiono w sumie 32 okręty tego typu. Do służby weszły 24 lotniskowce, w związku z kończąca się wojną produkcję dwóch wstrzymano, natomiast zamówienia na budowę dalszych anulowano. Jako pierwszy 31 XII 1942 r. wszedł do służby „Essex” CV-9, a jako ostatni, 25 IX 1950 r. – „Oriskany” CV-34, który jako pierwszy otrzymał skośny pokład startowy. Okręty te służyły w US Navy do lat 70. XX w., a na początku 1976 r. jako ostatnie zostały wycofane ze służby „Hancock” CV-19 i „Bennington” CV-20.

Lotniskowiec USS „Intrepid” klasy Essex był trzykrotnie celem udanego ataku kamikadze, trafiła go także torpeda.

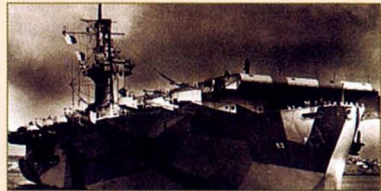
CEKAWY INFORMACJE

- Modernizowane i przebudowywane służyły jako lotniskowce uderzeniowe, śmigłowcowce oraz lotniskowce szkolne. Żaden z okrętów tego typu nie został przekazany innemu państwu.

■ LOTNISKOWCE ESKORTOWE TYPU CASABLANCA

DANE TECHNICZNE

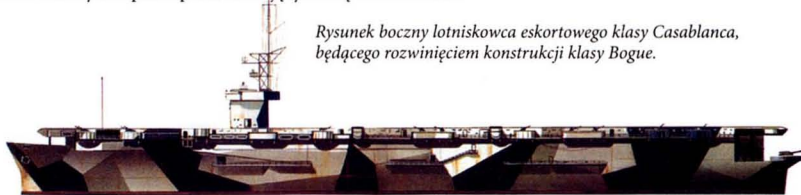
- **Wyporność:** 7 800 t; 10 900 t (całkowita)
- **Wymiary:** długość 156,1 m; szerokość 19,9 m (szerokość pokładu lotniczego – 32,9 m); zanurzenie 6,3 m
- **Moc silników:** 9000 KM
- **Prędkość:** 19 węzłów
- **Zasięg:** 11 900 Mm przy prędkości 15 węzłów
- **Uzbrojenie:** armata 127 mm, 8–16 armat 40 mm, 12–24 armat 20 mm, katapulty, 27–30 samolotów
- **Opancerzenie:** brak
- **Załoga:** 860 ludzi

USS „Midway” (CVE-63) otrzymał później nazwę St. Ló. Był to pierwszy amerykański okręt utracony wskutek ataku kamikadze.

Szybki rozwój lotnictwa oraz zmasowane ataki okrętów, w szczególności podwodnych, wymusiły na aliantach konieczność zapewnienia konwojom ochrony lotniczej. Duże lotniskowce były potrzebne do wykonywania innych zadań, dlatego też powstała koncepcja przebudowy statków handlowych na lotniskowce. W Stanach Zjednoczonych po doświadczeniach związanych z eksploatacją lotniskowców eskortowych przebudowanych ze statków handlowych przystąpiono do projektowania i budowy nowych okrętów od samego początku przystosowanych do spełniania tej roli. Lotniskowce te oprócz udziału w eskortach uczestniczyły też w operacjach desantujących piechoty, dając jej wsparcie lotnicze oraz osłaniając ją z powietrza. Samoloty z tych lotniskowców brały też udział w walkach z flotą japońską. Zbudowano 50 okrętów tego typu, z tego 5 utracono w czasie trwania działań wojennych na Pacyfiku. Trzy z nich zostały zatopione przez startujących z łądu kamikadze.

Rysunek boczny lotniskowca eskortowego klasy Casablanca, będącego rozwinięciem konstrukcji klasy Bogue.

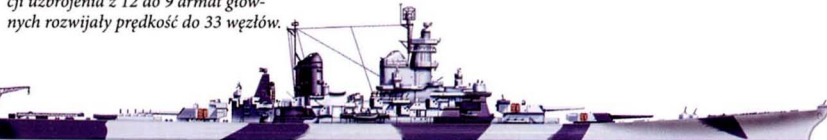
CEKAWY INFORMACJE

- Amerykanie po lotniskowcach typu Casablanca zbudowali 19 okrętów udoskonalonego typu Commencement Bay (z tego w czasie trwania działań wojennych do służby weszło 10) z zamówionych 35 jednostek.

■ PANCERNIKI TYPU IOWA

Były to pierwsze i zarazem ostatnie pancerniki amerykańskie budowane z pominięciem ograniczeń traktatowych. Pozwoliło to na zwiększenie opancerzenia i długości okrętów. Rozmieszczenie oraz liczbę dział artylerii ciężkiej i średniej zachowano taką jak na poprzednich typach pancerników, które weszły do służby już w trakcie działań wojennych. W stoczniach zamówiono sześć jednostek typu Iowa, lecz tylko cztery wprowadzono do służby: „Iowa” BB-61, „Missouri” BB-62, „New Jersey” BB-63 i „Wisconsin” BB-64. Okręty zostały odstawione do rezerwy w kilka lat po wojnie, jednak wracały do służby w czasie wojen w Korei, Wietnamie i Zatoce Perskiej. W latach 80. wszystkie cztery reaktywowano po poddaniu gruntownej modernizacji oraz przebrojeniu. Pod koniec lat 90. wszystkie zostały wycofane ze służby. Trzy przeznaczone na okręty-muzea, a „Wisconsin” BB-64 został jedynie wypożyczony do tego celu. Jako najmniej wyeksploatowany znajduje się w rezerwie z możliwością włączenia do służby czynnej.

Okręty liniowe klasy Iowa dzięki redukcji uzbrojenia z 12 do 9 armat głównych rozwijały prędkość do 33 węzłów.

CEKAWY INFORMACJE

- Były to najszybsze pancerniki w historii US Navy i innych flot, zdolne do pływania jako osłona szybkich lotniskowców typu Essex.

USA

DANE TECHNICZNE

- **Wyporność:** 27 000–27 635 t; 34 000–36 800 t (całkowita)
- **Wymiary:** długość 265,9–270,6 m; szerokość 29,3 m; zanurzenie 8,4 m; pokład lotniczy 264–265,2 x 32,9 m
- **Moc silników:** 150 000 KM
- **Prędkość:** 33 węzły
- **Zasięg:** 16 900 Mm przy prędkości 15 węzłów
- **Uzbrojenie:** 12 armat 127 mm, 32–72 armat 40 mm, 29–60 armat 20 mm, 2 katapulty, 80–100 samolotów; „Oriskany” CV-34 po wejściu do służby posiadał uzbrojenie: 8 armat 127 mm, 28 armat 76 mm, 14 armat 20 mm, 2 katapulty i 80 samolotów
- **Opancerzenie:** burty 76 mm, pokład 150 mm
- **Załoga:** 3448 ludzi

Zastawiony samolotami pokład USS „Essex”, 1943 r.

USA

DANE TECHNICZNE

- **Wyporność:** 48 500 t; 57 600 t (całkowita)
- **Wymiary:** długość 270,4 m; szerokość 33 m; zanurzenie 11 m
- **Moc silników:** 212 000 KM
- **Prędkość:** 33 węzły
- **Zasięg:** 15 000 Mm przy prędkości 15 węzłów
- **Uzbrojenie:** 9 armat 406 mm, 20 armat 127 mm, 60–80 armat 40 mm, 49–60 armat 20 mm, 2 katapulty, 4 wodnosamoloty
- **Opancerzenie:** burty 310 mm, pokład 305 mm, artyleria główna 184–439 mm, stanowisko dowodzenia 184–445 mm

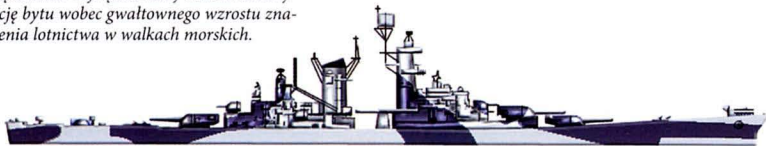
Kiedy nowe okręty liniowe klasy Iowa były gotowe do walki, jedynym zadaniem, jakie im pozostało, było bombardowanie umocnień brzegowych Japonii.

■ KRĄŻOWNIKI NAJCIEŹSZE TYPU ALASKA

USA

Okręty typu Alaska były czymś pośrednim pomiędzy pancernikami, a krążownikami ciężkimi i miały służyć do ochrony linii komunikacyjnych przed atakiem japońskich krążowników. Duży wpływ na podjęcie prac projektowych i budowę tych okrętów miały doniesienia wywiadu amerykańskiego o podjęciu przez Japonię prac nad tego typu jednostkami. Japończycy rozpoczęli prace projektowe, lecz dopiero po Amerykanach, i bardzo szybko je przerwali. Ze względu na posiadany przez nie kaliber dział artylerii głównej, wyporność i wielkość należałyby je zaliczyć do pancerników. Zamówiono 6 jednostek tego typu: „Alaska”/CB-1, „Guam”/CB-2, „Hawaii”/CB-3, „Phillipines”/CB-4, „Puerto Rico”/CB-5 i „Samoa”/CB-6. Zbudowano tylko dwie pierwsze jednostki, budowę trzech przerwano w chwili, gdy była zaawansowana w 82%. Zamówienia na produkcję trzech ostatnich jednostek anulowano już w połowie 1943 r. Po zakończeniu wojny oba będące w służbie okręty przeniesiono do rezerwy, a w 1961 r. sprzedano je na złom.

Krążowniki najcięższe klasy Alaska straciły rację bytu wobec gwałtownego wzrostu znaczenia lotnictwa w walkach morskich.

DANE TECHNICZNE

- Wyporność: 27 000 t
- Wymiary: długość 246 m; szerokość 27,8 m; zanurzenie 8,3 m
- Moc silników: 150 000 KM
- Prędkość: 31 węzłów
- Zasięg: 12 000 Mm przy prędkości 15 węzłów
- Uzbrojenie: 9 armat 305 mm, 12 armat 127 mm, 56 armat 110 mm, 34 armaty 20 mm, 4 wodnosamoloty
- Opancerzenie: burtly 127–229 mm, pokład 97–102 mm, artyleria główna 127–325 mm
- Załoga: 2251 ludzi

Krążownik „Alaska” w trakcie dziewięcioletniego rejsu, sierpień 1944 r.

CIEKAWY INFORMACJE

- Japończycy prowadzili prace nad dwoma typami najcięższych krążowników: typ B-64 uzbrojony w działa 305 mm i B-65 z działami 360 mm.

■ KRĄŻOWNIKI LEKKIE TYPU CLEVELAND

USA

DANE TECHNICZNE

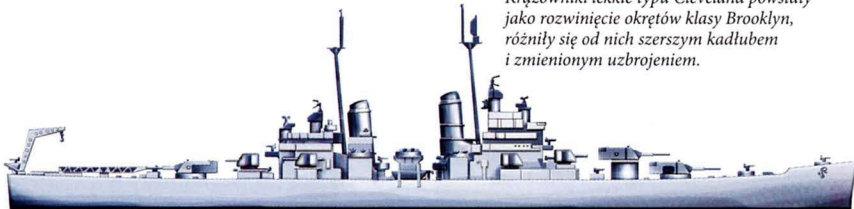
- Wyporność: 11 750 t; 14 100 t (całkowita)
- Wymiary: długość 185,4 m (typ Fargo – 186,3 m); szerokość 19,6 m; zanurzenie 7,5 m
- Moc silników: 100 000 KM
- Prędkość: 32 węzły
- Zasięg: 6800 Mm przy prędkości 20 węzłów
- Uzbrojenie: 12 armat 152 mm, 12 armat 127 mm, 8–28 armat 40 mm, 10–21 armat 20 mm, 2 katapulty, 4 wodnosamoloty
- Opancerzenie: burtly 82–152 mm, pokład 51–127 mm, artyleria główna 38–152 mm, stanowisko dowodzenia 58–127 mm
- Załoga: 1255–1325 ludzi

W trakcie II wojny światowej do służby wszedło 26 jednostek tej klasy. Widoczny na zdjęciu USS „Biloxi” był gotowy w sierpniu 1943 r. – zezłomowano go w 1962 r.

Krążowniki typu Cleveland oraz ich zmodernizowana wersja znana jako typ Fargo należały do największej serii okrętów tej klasy zbudowanych na świecie. Zamówiono 30 jednostek pierwszego typu, później budowę jednej wstrzymano, a zamówienia na budowę dwóch kolejnych anulowano. Drugiego typu zamówiono 13 okrętów, budowę 7 wstrzymano a zamówienia na budowę dalszych 4 anulowano. „Cleveland” wszedł do służby 15 VI 1942 r., a „Fargo” 9 XII 1945 r. Okręty po wojnie przeniesiono do rezerwy i zostały skreślone z listy floty w latach 1959–1971 głównie z przeznaczeniem na złom. Jeden okręt przekazano na cele muzealne, a kilka zatopiono w ramach doświadczeń. W toku działań wojennych nie zatonął żaden krążownik.

Krążowniki lekkie typu Cleveland powstały jako rozwinięcie okrętów klasy Brooklyn, różniły się od nich szerszym kadłubem i zmienionym uzbrojeniem.

CIEKAWY INFORMACJE

- Dziewięć okrętów typu Cleveland, po zmianie projektu, ukończono jako lotniskowce lekkie typu Independence, z których jeden zatonął podczas działań wojennych.

■ NISZCZYCIELE TYPU FLETCHER

USA

Drugi pod względem liczby zbudowanych okrętów tej klasy na świecie. Okrętów typu Fletcher zbudowano 175 ze 188 zamówionych. Budowę dwóch jednostek wstrzymano, a zamówienia na budowę dalszych 11 anulowano. W toku prowadzonych działań wojennych zatonęło 19 okrętów, z tego większość zatopiono przez kamikadze. Okręt prototypowy „Fletcher”/DD-445 wszedł do służby już 30 VI 1942 r. W czasie trwania działań wojennych okręty przechodziły liczne modernizacje, głównie pod kątem zwiększenia artylerii przeciwlotniczej. Po wojnie wycofano okręty wyeksploatowane i uszkodzone, pozostałe zaś poddano modernizacji i przebrojeniu. Ostatnie 66 jednostek wycofano ze służby w US Navy w latach 1968–1973. Począwszy od 1968 r. przekazano 59 niszczycieli pod inne bandery, a ostatnie w 1973 r.

Okręty klasy Fletcher były podstawą amerykańskiej floty niszczycieli na Pacyfiku. Przenosiły one silne uzbrojenie artyleryjskie, niezbędne do walki z podobnie silnie uzbrojonymi niszczycielami japońskimi.

CIEKAWY INFORMACJE

- Trzy niszczyciele przejściowo zostały wyposażone w katapultę i wodnosamolot kosztem armaty 127 mm i 5 wyrzutni torped 533 mm.

DANE TECHNICZNE

- Wyporność: 2276 t; 2800 t (całkowita)
- Wymiary: długość 114,5–114,8 m; szerokość 12–12,2 m; zanurzenie 3,7 m
- Moc silników: 60 000 KM
- Prędkość: 35 węzłów
- Zasięg: 4490 Mm przy prędkości 15 węzłów
- Uzbrojenie: 4–5 armat 127 mm, 2–10 armat 40 mm, 4–11 armat 20 mm, 5–10 wyrzutni torped 533 mm, 2 wyrzutnie bomb głębinowych oraz 6 miotaczy bomb głębinowych, wersji uzbrojenia było bardzo dużo, na początku na okrętach zamontowane były działa 28 mm
- Opancerzenie: brak danych
- Załoga: 284 ludzi

Niszczyciel USS „Stevens” po zakończeniu prób stoczniowych wypływa z Charlestonu w grudniu 1942 r. W tym czasie pochylnie opuszczaly cztery jednostki tego typu miesięcznie.

KALENDARIUM

NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA MARCA 1943

Rommel wśród swoich żołnierzy w Afryce.

10 III: Hitler zwalnia feldmarsz. Erwina Rommla na urlop zdrowotny

Dzień wcześniej feldmarsz. Erwin Rommel przekazuje dowództwo GA Afryka gen. von Arnimowi, po czym udaje się do Rzymu, gdzie na temat sytuacji w Afryce rozmawia z Mussolinim. Jest zaskoczony dobrym humorem duce, który nie dostrzega powagi sytuacji. Niemiecki dowódca usiłował przekonać przywódcę Włoch, że konieczne jest wycofanie wojsk Osi z Afryki. Mussolini nie chciał nawet o tym słyszeć, argumentował, że miałoby to fatalny wpływ na morale społeczeństwa włoskiego. Zaoferował za to wysłanie do Afryki kolejnej dywizji, jednak Rommel odmówił. W swoim pamiętniku zapisał, że Mussolini jest „wspaniałym aktorem, jak większość Włochów”. Dodał także: „Być może powinienem rozmawiać z nim w inny sposób, ale miałem tak serdecznie dość jego chorego optymizmu, że po prostu nie mogłem tego zrobić”. 10 III Rommel

pojechał na Ukrainę, gdzie spotkał się z Hitlerem. Powiedział mu praktycznie to samo co we Włoszech. Twierdził potem, że wprost błagał Führera o pozwolenie na wycofanie wojsk z Afryki do Włoch. Chciał dać im możliwość odpoczynku, zebrania sprzętu, przygotowania się do pewnej – zdaniem Rommla – inwazji sprzymierzonych na Europę. Wściekły Hitler oskarżył swego dowódcę o pesymizm, nakazał mu udać się na urlop zdrowotny – do czasu, aż gotowe będzie hipotetyczne uderzenie na Casablanke.

13 III: nieudana próba zamachu na Hitlera

Feldmarsz. Hans Günther von Kluge, dowódca GA „Srodek”, zaprosił Hitlera na inspekcję do swej kwatery głównej w Smoleńsku. Wizytę głowy państwa postanowiono wykorzystać grono oficerów sztabowych von Klugego, wśród których znaleźli się płk Henning von Tresckow, por. Fabian von Schlabrendorff, płk Rudolf von Gersdorff i kpt. Georg von Boeslager, od jakiegoś czasu planujący zamach na Führera. Spiskowcy przygotowali trzy różne wersje akcji. Pierwszy plan zakładał udział kpt. von Boeslagera i kompanii dowodzonych przez niego żołnierzy, którym przypadła rola eskorty kolumny samochodów z Hitlerem. Zamachowcy mieli zaatakować limuzynę przywódcy III Rzeszy z zasadzki. Plan porzucono, gdy okazało się, że gość przybywa z własną eskortą 50 esesmanów. Wariant drugi był niezwykle prosty – zgodnie z nim w czasie uroczystego obiadu von Tresckow miał zastrzelić Hitlera. Zrezygnowano z tego zamiaru, ponieważ próba zamachu tego rodzaju w obecności licznych strażników nie gwarantowała powodzenia. Ostatecznie zdecydowano się na plan nr 3 – bombę w samolocie. Wykonano ją z brytyjskiego materiału wybuchowego umieszczonego w butelce koniaku. Von Tresckow polecił Schlabrendorffowi, by wręczył paczkę, w której znajdowała się bomba, podróżującemu z Hitlerem płk. Heinzowi Brandtowi, mówiąc, że to prezent dla gen. Helmutha Stieffa w Berlinie. Ku zdziwieniu zamachowców okazało się, że samolot z Hitlerem na pokładzie dotarł bezpiecznie do Berlina. Schlabrendorff błyskawicznie wyleciał do stolicy Rzeszy i udało mu się odebrać przesyłkę z rąk nieświadomego „kuriera”. Badanie wykazało, że niska temperatura zamroziła kwas w detonatorze. Tydzień później zamachu przy użyciu tej samej bomby usiłował dokonać płk von Gersdorff, zamierzający wysadzić się w powietrze przy Hitlerze na wystawie sprzętu wojkowego zdobytego na Rosjanach. Również ta próba zakończyła się fiaskiem – przywódca Rzeszy wyszedł z wystawy, zanim kwas w zapalniku zdążył zdetonować bombę. Gersdorffowi udało się pozbyć detonatora. Wrzucił go do toalety.

Płk Henning von Tresckow, jeden z organizatorów zamachu z dnia 13 III 1943 r.

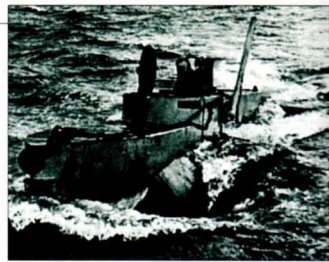
MARZEC 1943

- 1: przedstawiciele Wielkiej Brytanii, Kanady i Stanów Zjednoczonych ustalają podział obowiązków dotyczących ochrony konwojów i strefy odpowiedzialności na Atlantyku
- 1: przedstawiciele rządu ZSRR informują rząd polski w Londynie, że po zakończeniu wojny Związek Radziecki zamierza zatrzymać ziemie polskie przejęte po 17 IX 1939 r.
- 1/2: najcięższy od początku wojny nalot brytyjski na Berlin. Niemcy odgrają się, że zbombardują Waszyngton i Nowy Jork, ale nie zdradzają, w jaki sposób
- 2: z rozkazu Mussoliniego wojska włoskie zostają wycofane z frontu wschodniego
- 3: kolejna operacja chinditów w Birmie – po raz drugi zostaje wysadzona w powietrze linia kolejowa łącząca Mandalaj i Mjitkine
- 3: początek trzydniowej bitwy na Morzu Bismarck, zakończonej zwycięstwem Amerykanów
- 5: pierwszy lot brytyjskiego odrzutowego samolotu myśliwskiego Gloster Meteor
- 6: dowódca amerykańskiego II Korpusu w Tunezji zostaje gen. George S. Patton
- 6: Stalin otrzymuje od Rady Najwyższej ZSRR tytuł marszałka Związku Radzieckiego
- 6: niemieckie U-Booty atakują na Atlantyku konwój SC-121
- 6: siły amerykańskie bombardują japońskie lotniska na wyspach Munda i Vila w archipelagu Wysp Salomona
- 6: RAF bombarduje Essen – początek „ofensywy na Zagłębie Ruhry”
- 7: niemieckie jednostki pancerne atakują miasto Krasnograd
- 8: niemieckie okręty podwodne zaczynają używać nowej, czterowirnikowej Enigmy. Brytyjski wywiad na razie nie potrafi odczytać depeš szyfrowanych za jej pomocą
- 9: początek niemieckiego kontraktu wokół Charkowa. Dowódca operacji gen. SS Paul Hausser dwa dni później znajduje się w mieście, z którego dokonał odwrotu zaledwie miesiąc wcześniej
- 9: feldmarsz. Erwin Rommel przekazuje dowództwo GA Afryka gen. Hansowi von Arnimowi
- 9/10: akcja brytyjskich agentów, którzy zamierzali przejąć statki – trzy niemieckie i jeden włoski – internowane w portugalskim porcie Goa. W wyniku działań jednostki zostają osadzone na dnie portu
- 10: powstanie w Chinach amerykańskiej 14. Armii Powietrznej, oddanej pod komendę gen. Claire'a Chennaulta
- 10: alianckie bombowce przeprowadzają nalot na sycylijskie miasto Palermo
- 10: amerykańska Izba Reprezentantów przegłosowała kontynuowanie programu Lend-Lease w dotychczasowej postaci
- 10: Hitler oskarża feldmarsz. Erwina Rommla o „pesymizm” i nakazuje mu udać się na urlop zdrowotny. Oskarzenie jest skutkiem rozmowy o sytuacji w Tunezji, którą Rommel odbył z Hitlerem w trakcie wizyty na Ukrainie
- 10: protest Bułgarów, poparty przez cara Borysa III, ratuje życie ok. 50 tys. bułgarskich Żydów
- 11: bitwa morską w obronie konwoju atlantyckiego HX-228. Brytyjski niszczyciel „Harvester” topi niemiecki okręt podwodny, sam tonie wskutek ataku kolejnego U-Boota, którego z kolei niszczy francuska korweta „Aconit”
- 11/12: nalot na Essen – samoloty RAF-u ciężko uszkodzają fabrykę Kruppa
- 12: strajk 230 tys. włoskich robotników, protestujących przeciwko reżimowi Mussoliniego
- 12: rozpoczyna się kolejna bitwa o Charków
- 12: stacjonujące w Tunezji jednostki brytyjskie i nowozelandzkie przesuwać się na południe i zachód od Medenine, przygotowując się do ataku na Linie Mareth
- 13: początek likwidacji getta krakowskiego. Jednostki SS usuwają stamtąd ok. 14 tys. Żydów

- 13: nieudana próba zamachu na Hitlera
- 15: włoski okręt podwodny „Leonardo da Vinci” w pobliżu wybrzeży Sierra Leone zatapia kanadyjski transatlantyk „Empress of Canada”
- 15: podpisanie układu handlowego pomiędzy Finlandią i Niemcami
- 15: wodowanie pierwszego miniaturowego brytyjskiego okrętu podwodnego
- 15: po zwycięstwach walk ulicznych Niemcy zdobywają Charków
- 15: początek deportacji greckich Żydów do obozu koncentracyjnego w Auschwitz
- 16: „wilcze stado” U-Bootów zatapia osiem transportowców wchodzących w skład konwoju HX-229
- 16: Stalin domaga się od Roosevelta i Churchilla otwarcia drugiego frontu, posuwa się nawet do oskarżenia ich o zdradę
- 18: władze Gwajany Francuskiej opowiadają się po stronie Wolnych Francuzów
- 20: niepowodzenie kolejnej próby zamachu na Hitlera
- 20: wojska sojusznicze atakują Linie Mareth w Tunezji
- 21: radiowe przemówienie Churchilla do narodu. Premier kreśli w nim wizję powojennej Wielkiej Brytanii. Spora część słuchaczy zaskoczona jest jego socjalistycznymi pomysłami
- 22: dzięki urządzeniu podstuchowemu umieszczonemu w pomieszczeniu, w którym przebywają dwaj niemieccy generałowie schwytani w Afryce Północnej – Ludwig Crüwell i Wilhelm von Thoma – potwierdzają się przypuszczenia wywiadu brytyjskiego dotyczące rozwijania przez Niemców dalekosiężnych pocisków rakietowych
- 22: uruchomienie nowoczesnego kompleksu krematorium IV w Auschwitz
- 22: szturmowe Hurricane’y rozbijają kolumny niemieckich czołgów szycujące się do kontrataku w pobliżu Linii Mareth
- 22: wcześniejsza niż zwykle odwilż powstrzymuje wszelkie działania wojskowe na froncie wschodnim
- 23: w trakcie bitwy pancernej pod El Guetar w Tunezji amerykańska 1. Dywizja Pancerna niszczy 32 czołgi niemieckiej 10. Dywizji Pancerniej
- 23: jedne w okupowanej przez Niemców części Europy wolne wybory parlamentarne w Danii – w ich rezultacie 143 miejsca w parlamencie zdobywa nacjonalistyczna Partia Rządowa, pozostałe 5 miejsc przypada duńskim faszystom i profaszystowskiemu Partii Chłopskiej
- 25: niemieckie pismo propagandowe „Der Stürmer” podaje, że trwa „eksterminacja Żydów”
- 25: hinduska 4. DP przerywa obronę na Linii Mareth
- 26: US Navy zapobiega japońskiej próbie wzmocnienia garnizonu wyspy Kiska
- 26: z inicjatywy Pierre’a Brossolette’a w północnej Francji powstaje komitet koordynujący działalność pięciu organizacji niepodległościowych
- 26: w liście do Mussoliniego Hitler pisze, że obrona Stalingradu wyczerpała siły radzieckie do tego stopnia, że ZSRR nie stanowi już większego zagrożenia
- 26: akcja pod Arsenalem
- 29: Niemcy rozpoczynają prace ekshumacyjne w Katyniu
- 29: brytyjska 8. Armia zajmuje tunezyjskie miasto Kabis
- 30: niemiecki okręt zaopatrzeniowy „Regensburg” zostaje zatopiony przez własną załogę wskutek przechwycenia go w pobliżu Islandii przez brytyjski krążownik „Glasgow”. Prawie cała załoga – poza sześcioma osobami – tonie wskutek fatalnych warunków atmosferycznych
- 30: według relacji współpracowników Stalin wpada w szal, dowiedziawszy się, że alianci chcą zawiesić konwoje do ZSRR – podejrzewa motywy polityczne
- 30: Mosquito RAF-u bombardują fabrykę radiową Philipsa w pobliżu Eindhoven w Holandii
- 30: Linia Mareth pokonana. Wojska Montgomery’ego odniosły zdecydowane zwycięstwo, żołnierze państw Osi okopują się na nowych pozycjach w pobliżu Wadi Akarit
- 31: nalot japońskiego lotnictwa na Wyspy Russell
- 31: USA otwierają w Chinach obozy szkoleniowe dla piechoty chińskiej
- 31: silny nalot lotnictwa amerykańskiego na bazę lotniczą i port w Cagliari na Sardinii

15 III: wodowanie pierwszego miniaturowego brytyjskiego okrętu podwodnego

W latach przedwojennych marynarki wojenne rozmaitych państw przeprowadzały eksperymenty dotyczące wykorzystania miniaturowych okrętów podwodnych, jednak nie było wśród nich Royal Navy. Potrzebę wybudowania tego rodzaju jednostek dostrzeżono dopiero w 1942 r., gdy okazało się, jak wielkim zagrożeniem dla konwojów płynących do ZSRR są niemieckie ciężkie jednostki nawodne, kotwiczące w niezwykle silnie bronionych fiordach norweskich. Korzystając z opracowanych prywatnie planów, wybudowano dwa prototypy miniaturowych okrętów podwodnych – X3 i X4, po czym, po serii prób i testów, zdecydowano się na produkcję sześciu egzemplarzy seryjnych. Okręty tego rodzaju odniosły pewne sukcesy – miniaturowa jednostka podwodna zatopiła japoński krążownik „Takao”, przeprowadzono także atak na „Tirpitz”. Niemiecki okręt liniowy choć nie został zatopiony, to jednak był ciężko uszkodzony.

Brytyjski miniaturowy okręt podwodny klasy X.

26 III: akcja pod Arsenalem

Tego dnia na skrzyżowaniu warszawskich ulic Bielańskiej i Długiej miała miejsce jedna z najbardziej znanych akcji zbrojnych polskiego podziemia. Grupa Szturmowa Szarych Szeregów pozostająca pod dowództwem komendanta Warszawskiej Chorągwi Szarych Szeregów Stanisława Broniewskiego „Orsy”, a na miejscu dowodzona przez Tadeusza Zawadzkiego „Zośkę”, uwolniła z rąk niemieckich harcmistrza Jana Bytnara „Rudego” oraz 20 innych więźniów, transportowanych z siedziby gestapo w Alei Szucha na Pawiak. Akcji nadano kryptonim „Meksyk II”. Przeprowadzono ją w celu uratowania z rąk Niemców aresztowanego wraz z ojcem Jana Bytnara, komendanta hufca „Południe”. Podczas ataku na samochód przewożący więźniów wywiązała się gwałtowna strzelanina pomiędzy agentami gestapo jadącymi więźnienną ciężarówką, „granatowymi” policjantami i przypadkowymi żołnierzami niemieckimi. W jej trakcie zastrzelono dwóch gestapowców z samochodu: SS-Rottenführera Emila Hamma i SS-Rottenführera Schwarzmana, kolejnych dwóch ciężko raniono. Zabito także oficera SS i SA-mana, a także ostrzeliwującego się cywila. Raniono 9 Niemców. Po stronie podziemia w wyniku odniesionych ran zmarli trzej żołnierze, 30 III zmarł także uwolniony „Rudy”. Mszcząc się za akcję Szarych Szeregów, Niemcy rozstrzelali 140 więźniów Pawiaka. Podczas akcji zginęła także jedna z przewożonych samochodem więźniarek – ciotka dowodzącego atakiem „Zośki” Helena Siemińska.

Tadeusz Zawadzki ps. „Zośka”

Jan Bytnar ps. „Rudy”

30 III: samozatopienie niemieckiego okrętu zaopatrzeniowego „Regensburg”, przechwycenego w pobliżu Islandii przez brytyjski krążownik „Glasgow”

Niemiecki motorowiec „Regensburg” o wyporności 8098 ton był statkiem zaopatrzeniowym dla krążowników pomocniczych, m.in. „Thory”. W czasie rejsu z Japonii odnalazł go i przechwycił pomiędzy Grenlandią a Islandią patrolujący ten obszar brytyjski krążownik lekki „Glasgow”, dowodzony przez kpt. K.M. Evansa-Lombego. Jednostka brytyjska oddała strzały ostrzegawcze, po których – według obserwatorów znajdujących się na pokładzie „Glasgow” – na „Regensburgu” wybuchła panika. Dostrzeżono kilkunastu marynarzy skaczących do morza. Niemiecka jednostka wywiesiła flagę oznaczającą „zatrzymuję się”, wobec czego krążownik brytyjski wstrzymał ogień. Wkrótce potem usłyszano wybuchy – niemieccy marynarze odpalili ładunki mające zatopić ich statek, po czym opuścili go na łodziach i tratwach ratunkowych. Pomimo wysiłków Brytyjczyków udało się uratować jedynie sześciu marynarzy – akcja ratunkowa była mocno utrudniona ze względu na fatalną pogodę.